

กรณีที่ผู้โอนและผู้รับโอนมาที่บริษัทเพื่อขอให้บริษัทจดทะเบียนการโอนให้ มีปัญหาว่าบริษัทต้องจดทะเบียนให้เสมอไปหรือไม่

ตามปัญหานี้ มาตรา 1130 ได้บัญญัติว่า “หุ้นใดเงินที่เรียกค่าหุ้นยังค้างชำระอยู่ หุ้นนั้นบริษัทจะไมยอมรับจดทะเบียนให้โอนก็ได้”

แสดงว่าการจดทะเบียนการโอนนั้นขึ้นอยู่กับบริษัทที่จะพิจารณาว่า สมควรจะจดทะเบียนการโอนให้หรือไม่ก็ได้ บริษัทจะพิจารณาตัวบุคคลที่จะรับโอนหุ้นเป็นสำคัญ ถ้าเห็นว่าผู้รับโอนมีเครดิตที่น่าเชื่อถือได้ ถึงแม้ว่าหุ้นนั้นจะยังค้างชำระอยู่ก็ตาม บริษัทก็อาจจะจดทะเบียนการโอนหุ้นนั้นให้ก็ได้ แต่ถ้าผู้รับโอนมีเครดิตไม่ดี หรือไม่น่าเชื่อถือได้ และหุ้นนั้นยังค้างชำระอยู่ อย่างนี้บริษัทปฏิเสธไม่จดทะเบียนการโอนให้ได้ทันที แต่ในทางตรงกันข้ามถึงแม้ว่าตัวผู้รับโอนจะไม่น่าเชื่อถือไว้ใจได้ก็ตาม แต่หุ้นที่จะทำการโอนกันนั้นได้ชำระราคาเต็มมูลค่าเรียบร้อยแล้ว และผู้ถือหุ้นต้องการโอนหุ้นอันนี้ให้แก่ผู้รับโอน บริษัทจะยกข้ออ้างว่าผู้รับโอนเป็นคนไม่น่าเชื่อถือ และไม่ยอมจดทะเบียนการโอนให้ เช่นนี้ย่อมทำไม่ได้ เพราะกฎหมายมาตรา 1130 ให้บริษัทมีอำนาจดุลพินิจไม่ยอมจดทะเบียนให้ผู้รับโอนที่ไม่น่าเชื่อถือได้เฉพาะกรณีหุ้นที่ยังค้างชำระอยู่เท่านั้น ถ้าหุ้นนั้นได้ชำระเต็มมูลค่าแล้ว คุณสมบัติของผู้รับโอนหุ้นไม่ใช่สิ่งสำคัญที่จะยกขึ้นมาเป็นข้ออ้างไม่ยอมจดทะเบียนให้แก่เขา และเหตุผลอีกประการหนึ่งก็คือว่า คุณสมบัติของผู้ถือหุ้นในบริษัทตามกฎหมายไม่ถือว่าสำคัญแต่อย่างใด ขอให้เงินมาซื้อหุ้นได้ก็ใช้ได้ ถึงแม้ว่าเงินนั้นจะยืมใครมากก็ตามก็ไม่เป็นไร

นอกจากการตอบปัญหาตามมาตรา 1130 แล้ว ยังมีบทบัญญัติของกฎหมายมาตรา 1131 ที่บัญญัติว่า “ระหว่าง 14 วัน ก่อนการประชุมใหญ่สามัญ บริษัทจะปิดทะเบียนพักการโอนเสียก็ได้” แสดงว่า ตามมาตรา 1131 นี้ให้โอกาสบริษัทไม่รับจดทะเบียนการโอนหุ้นนั้น ๆ ได้ ถ้าจะมาขอโอนหุ้นกันก่อน

การประชุมใหญ่สามัญ 14 วัน เพราะก่อนการประชุมใหญ่ บริษัทจะต้องทำรายงานขอระเบียบวาระการประชุม และแจ้งรายการหุ้นว่ามีใครบ้างที่เป็นผู้ถือหุ้น และถือไว้จำนวนเท่าใด เพื่อเสนอต่อที่ประชุมใหญ่ทราบ เพราะฉะนั้นถ้าให้มีการโอนใน ระยะใกล้ ๆ กับที่จะมีการประชุมใหญ่ ก็จะเป็นการยุ่งยากที่จะต้องมาแก้รายการทะเบียนผู้ถือหุ้นที่ได้ทำไว้เรียบร้อยแล้วเพื่อเสนอ ต่อที่ประชุมใหญ่ ฉะนั้น กฎหมายจึงให้อำนาจบริษัทที่จะไม่ยอม จดทะเบียนการโอนหุ้นให้ ถ้ามาขอโอนหุ้นก่อน 14 วัน ที่จะ ประชุมใหญ่ แต่พอพ้นจากประชุมใหญ่แล้ว ก็เชิญมาโอนหุ้นกัน ได้อย่างปกติต่อไป

7. ผลของการโอนหุ้น

มาตรา 1133 ได้บัญญัติว่า “หุ้นซึ่งโอนกันนั้น ถ้าเป็น หุ้นอันยังมิได้ส่งเงินใช้เต็มจำนวนค่าหุ้น ท่านว่าผู้โอนยังคงต้อง รับผิดในจำนวนเงินที่ยังมิได้ส่งใช้ให้ครบถ้วนนั้น แต่ว่า

1. ผู้โอนไม่ต้องรับผิดในหนี้อันหนึ่งอันใดของบริษัท ซึ่งได้ก่อให้เกิดขึ้นภายหลังโอน

2. ผู้โอนไม่ต้องรับผิดออกส่วนใช้หนี้ เว้นแต่ความ ปรากฏขึ้นแก่ศาลว่า บรรดาผู้ที่ยังถือหุ้นของบริษัทอยู่นั้น ไม่ สามารถออกส่วนใช้หนี้อันเขาจะพึงต้องออกใช้หนี้ได้

ในข้อความรับผิดเช่นว่ามานั้น ท่านห้ามมิให้ฟ้องผู้โอน เมื่อพ้น 2 ปี นับแต่ได้จดทะเบียนการโอนนั้นลงในทะเบียนผู้ถือหุ้น”

จากมาตรา 1133 นี้ เราจะเห็นได้ว่า เมื่อได้โอนหุ้นต่อกันโดยถูกต้องแล้ว ผู้รับโอนก็ได้มีชื่ออยู่ในทะเบียนผู้ถือหุ้นในฐานะผู้ถือหุ้นใหม่ ปัญหาที่ยังมีตามมาว่า ผู้ถือหุ้นคนเดิมที่โอนหุ้นไปนั้น ยังจะต้องมีความรับผิดชอบกับบริษัทในจำนวนค่าหุ้นที่ยังส่งใช้ไม่ครบอีกหรือไม่

การตอบปัญหานี้ เราแยกพิจารณาหุ้นออกได้เป็น 2 ประการ

1. **หุ้นผู้ถือ** ซึ่งเป็นหุ้นออกได้ก็ต่อเมื่อชำระค่าหุ้นเต็มจำนวนแล้ว (มาตรา 1134) และสามารถโอนกันด้วยการส่งมอบ

เท่านั้น (มาตรา 1135) ฉะนั้น ย่อมแสดงอยู่ในตัวแล้วว่าผู้โอนหุ้น ไม่ต้องรับผิดชอบใด ๆ ในหุ้นนั้นอีกเลย

2. **หุ้นระบุชื่อ** เป็นหุ้นที่ออกให้แก่บุคคลใดบุคคลหนึ่ง โดยเฉพาะ ซึ่งเจ้าของหุ้นอาจชำระเงินค่าหุ้น เป็นงวด ๆ ก็ได้ คือหมายความว่า หุ้นนั้นยังชำระไม่ครบจำนวนตามมูลค่าของ หุ้นก็ได้ นอกจากนี้ หุ้นที่ยังชำระไม่ครบก็ยังสามารถโอนกันได้ โดยต้องทำให้ถูกต้องตามมาตรา 1129 และมาตรา 1130 ซึ่ง แสดงว่า หุ้นที่ยังส่งใช้ไม่ครบนี้ ก็โอนกันได้ แต่ผู้โอนก็ยัง คงต้องรับผิดชอบ ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 1133 ซึ่งเราพอจะแยก หลักเกณฑ์ได้ดังต่อไปนี้

1. เมื่อมีการโอนหุ้น ผู้รับโอนย่อมต้องรับไปทั้งสิทธิ และหน้าที่

2. ถ้าหุ้นระบุชื่อนั้นยังชำระค่าหุ้นไม่ครบตามมูลค่า ของมัน ผู้โอนก็ยังต้องรับผิดชอบ โดยแยกออกเป็นชั้น ๆ ดังนี้

ก. ผู้โอนต้องรับผิดชอบเฉพาะจำนวนเงินค่าหุ้นที่ยังส่ง ใช้ไม่ครบ เช่นหุ้นราคา 100 บาท ชำระไปแล้ว 25 บาท ก็ต้อง รับผิดชอบอีก 75 บาท

ข. ผู้โอนจะต้องรับผิดชอบหนี้ของบริษัทที่เกิดขึ้น ก่อนการโอน

แต่อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ผู้โอนหุ้นระบุชื่อที่ยังจ่ายเงิน ไม่ครบ ยังต้องรับผิดชอบในหนี้สินของบริษัทที่เกิดขึ้นก่อนการโอน ถ้าบริษัทจะเรียกให้ผู้โอนรับผิดชอบ ผู้โอนก็ต้องรับผิดชอบ แต่ผู้โอนมีสิทธิที่จะให้ทางบริษัทไปเรียกเก็บเงินค่าหุ้นที่ยังค้าง ชำระจากบรรดาผู้ถือหุ้นทั้งหลายในบริษัทให้ครบทุกมูลค่าของ หุ้นเสียก่อน และถ้าเก็บมาได้แล้ว และเงินที่เก็บมาได้ทั้งหมด นั้น พอติดกับหนี้ที่บริษัทมีอยู่ก่อนการโอน ผู้โอนก็ไม่ต้องจ่าย อะไรให้บริษัท แต่ถ้าเงินที่เก็บค่าหุ้นทั้งหมดมาแล้ว ยังไม่พอดี กับหนี้ของบริษัท บริษัทก็มีสิทธิเรียกเอาจากผู้โอนได้แต่เพียง เท่าที่ผู้โอนยังจ่ายค่าหุ้นไม่ครบเท่านั้น มิใช่เรียกได้เท่าหนี้สิน ของบริษัทที่ยังขาดอยู่

มีปัญหาว่าคิดว่า การที่บริษัทมีหนี้ก่อนการโอนนั้น ผู้โอนต้องรับผิดชอบต่อใครระหว่างบริษัทกับบุคคลภายนอก

ผู้เขียนมีความเห็นว่า ตั๋วพินดตรา 1133 ผู้โอนต้องรับผิดชอบเฉพาะบริษัทซึ่งเป็นคู่สัญญาเท่านั้น อาจมีผู้แย้งว่า “ผู้โอนต้องรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอกที่เป็นเจ้าหนี้ของบริษัท โดยอาศัยเหตุผลว่า บุคคลภายนอกสามารถฟ้องผู้ถือหุ้นได้ (ดูมาตรา 1272) ย่อมแสดงว่าผู้โอนต้องรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอกด้วย แต่ผู้เขียนเห็นว่า ผู้โอนรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอกนั้น น่าจะไม่ใช่ความรับผิดโดยตรงต่อบุคคลภายนอก ควรจะเป็นเรื่องบุคคลภายนอกอาศัยสิทธิของบริษัท (ลูกหนี้) มาฟ้องร้องผู้ถือหุ้น (ผู้โอนซึ่งเปรียบเสมือนลูกหนี้ของบริษัท) มากกว่า

ข้อควรสังเกต

1. หนี้สินที่เกิดขึ้นภายหลังจากการโอนผู้โอนหุ้นระบุชื่อที่ยังจ่าย เงินไม่ครบมูลค่าของหุ้นไม่ต้องรับผิดชอบ

2. สำหรับผู้รับโอนหุ้นระบุชื่อที่ยังจ่ายค่าหุ้นไม่ครบมูลค่านั้นต้องรับผิดชอบหนี้สินที่เกิดขึ้นก่อน และหลังการโอนทั้งหมด

3. การฟ้องให้ผู้โอนรับผิดชอบในหนี้สินที่เกิดขึ้นก่อนการโอนนั้นต้องฟ้องเสียภายใน 2 ปี นับแต่ได้มีการแก้ไขทางทะเบียนผู้ถือหุ้น

8. หุ้นบุริมสิทธิและหุ้นลม

หุ้นบุริมสิทธิ คือหุ้นที่กฎหมายได้กำหนดสิทธิพิเศษไว้ให้ต่างกับหุ้นธรรมดาของบริษัท

หุ้นบุริมสิทธินี้อาจจะเป็นหุ้นผู้ถือ หรือหุ้นระบุชื่อก็ได้ การกำหนดสิทธิพิเศษให้แก่หุ้นบุริมสิทธินี้ จะต้องกระทำในการประชุมตั้งบริษัทดังกล่าวมาแล้วในเรื่องการประชุมตั้งบริษัท

เมื่อบริษัทได้กำหนดสิทธิพิเศษต่าง ๆ ต่อหุ้นบุริมสิทธิแล้ว ว่าในหุ้นนั้น ๆ มีบุริมสิทธิอย่างไร บริษัทจะมาแก้กลับไปกลับมาไม่ได้ไม่ใช่ของเล่น ต้องเป็นไปตามที่ตกลงกันในที่ประชุมตั้งบริษัทเท่านั้น

การกำหนดสิทธิพิเศษให้หุ้นบุริมสิทธินี้ ที่ประชุมตั้งบริษัท ต้องคำนึงถึงว่า อย่าให้มีสิทธิพิเศษไปจนขัดกับหลักกฎหมายต่าง ๆ เช่น กำหนดให้หุ้นบุริมสิทธิ มีสิทธิได้คันทุก่อนหุ้นธรรมดาในเวลาเลิกบริษัท เช่นนี้ก็ต้องดูว่า จะดำเนินการคืนทุนให้ได้ ก็ต่อเมื่อได้ชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ของบริษัทหมดแล้ว มิใช่ได้รับคืนทุนไปก่อนที่เจ้าหนี้ของบริษัทจะได้รับชำระหนี้จากบริษัท

หุ้นลม

หุ้นลม ก็คือหุ้นที่ที่ประชุมตั้งบริษัทได้กำหนดไว้ว่าผู้เป็นเจ้าของหุ้นอาจจะไม่ต้องจ่ายเงินค่าหุ้นเลย หรือจ่ายแต่เพียงบางส่วนเท่านั้นก็ได้

เหตุที่กำหนดไว้เช่นนี้ ก็เพื่อที่จะเอาหุ้นเหล่านี้ไว้ให้แก่ผู้ที่ช่วยเหลือการดำเนินงานของบริษัทในกิจการภายหลัง

คำว่าได้ใช้เงินเต็มค่าหุ้นแล้ว หรือได้ใช้แต่บางส่วน หมายความว่า หุ้นลมบางหุ้น ผู้ถือไม่ต้องจ่ายเงินอีก แต่บางหุ้นทางบริษัทบอกว่าได้ใช้แต่บางส่วนแล้ว ซึ่งแสดงว่าบริษัทให้ฟรีแต่บางส่วน ส่วนที่เหลือผู้ถือหุ้นก็ต้องจ่ายเงินใช้ค่าหุ้นตามระเบียบ

การออกหุ้นลมนี้จะทำได้ในกรณีประชุมจัดตั้งบริษัทตามมาตรา 1108 และในกรณีที่บริษัทจะเพิ่มทุน ก็ออกหุ้นลมได้ แต่ต้องได้รับมติพิเศษจากที่ประชุมใหญ่อนุญาตด้วยมาตรา 1221

หุ้นลม อาจจะเป็นหุ้นบุริมสิทธิก็ได้สุดแล้วแต่ที่ประชุมใหญ่จัดตั้งบริษัทจะกำหนดไว้ ถ้าเป็นได้ทั้ง 2 อย่างก็เป็นการดีแก่ผู้ถือหุ้นนั้น

เมื่อผู้ใดเสนอผู้ถือหุ้นลม สมมติว่า จะโยนขายให้ใครก็ได้ใหม่

ปัญหานี้ตอบได้ว่า ขายให้ใครก็ได้สบายมาก เพราะไม่มีกฎหมายห้ามไว้แต่อย่างใด แต่หุ้นลมนี้มีข้อพึงสังเกตว่ามีสิทธิแบ่งกำไรอย่างหุ้นธรรมดาได้ แต่เวลาเลิกบริษัทจะขอคืนได้

หรือไม่ อันนี้เราต้องแยกออกพิจารณา 2 ประเด็น ประเด็นแรก ถ้าเป็นหุ้นลมที่ผู้ถือหุ้นไม่ต้องจ่ายอะไรเลยอย่างนี้ เวลาบริษัท เลิกจะขอทุนคืนไม่ได้ เพราะตัวเองไม่ได้ลงทุนอะไรเลย จะมาขอ เงินคืนก็ยากเกินไปหน่อย ฉะนั้นจะมาขอเงินทุนคืนไม่ได้ สำหรับประเด็นที่ 2 ถ้าเป็นหุ้นลมที่ผู้ถือหุ้นต้องจ่ายเงินเป็นค่า หุ้นแต่บางส่วนอย่างนี้ เวลาเลิกบริษัท ผู้เขียนเห็นว่าขอเงินทุน แค่จำนวนที่ลงทุนคืนได้

๑. สมุดทะเบียนผู้ถือหุ้น

กฎหมายได้กำหนด เรื่องสมุดทะเบียนผู้ถือหุ้นไว้ตั้งแต่ มาตรา 1138 ถึงมาตรา 1141 ดังนี้

มาตรา 1138 ว่า.....

มาตรา 1139

มาตรา 1140

มาตรา 1141

มาตรา 1138 บัญญัติว่า “บริษัทจำกัดต้องมีสมุด ทะเบียนผู้ถือหุ้น มีรายการดังต่อไปนี้ คือ

1. ชื่อ และสำนัก กับอาชีวะ ถ้ามี ของผู้ถือหุ้น ข้อตกลง เรื่องหุ้นของผู้ถือหุ้นคนหนึ่ง ๆ แยกหุ้นออกตามเลขหมาย และ จำนวนเงินที่ได้ใช้แล้ว หรือที่ได้ตกลงกันให้ถือว่าเป็นอันได้ใช้ แล้วในหุ้นของผู้ถือหุ้นคนหนึ่ง ๆ

2. วัน เดือน ปี ซึ่งได้ลงทะเบียนบุคคลผู้หนึ่ง ๆ เป็นผู้ ถือหุ้น

3. วัน เดือน ปี ซึ่งบุคคลคนใดคนหนึ่งขาดจากเป็นผู้ถือ หุ้น

4. เลขหมายในหุ้นและวันที่ลงในใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ ถือ และเลขหมายของหุ้นซึ่งได้ไว้ในใบหุ้นนั้น ๆ

5. วันที่ได้ขีดฆ่าใบหุ้นชนิดระบุชื่อ หรือชนิดออกให้แก่ ผู้ถือ ”

มาตรา 1139 บัญญัติว่า “สมุดทะเบียนผู้ถือหุ้นเริ่มแต่ วันจดทะเบียนบริษัทนั้น ให้รักษาไว้ ณ สำนักงานของบริษัท

แห่งที่ได้บอกทะเบียนไว้

สมุดทะเบียนนี้ให้เปิดให้แก่ผู้ถือหุ้นทั้งหลายดูในระหว่างเวลาที่ทำการโดยไม่เรียกค่าธรรมเนียมอย่างหนึ่งอย่างใด แต่กรรมการจะจำกัดเวลาลงไว้อย่างไรพอสมควรก็ได้ หากไม่น้อยกว่าวันละ 2 ชั่วโมง

ให้เป็นหน้าที่ของกรรมการที่จะส่งสำเนาบัญชีรายชื่อผู้ที่ยังคงเป็นผู้ถือหุ้นอยู่ทั้งหมดในเวลาที่ประชุม และรายชื่อผู้ที่ขาดจากเป็นผู้ถือหุ้นจำเดิม แต่วันประชุมสามัญครั้งที่แล้วมานั้น ไปยังนายทะเบียนอย่างน้อยปีละครั้ง และมีให้ช้ากว่าวันที่สิบสี่ นับแต่การประชุมสามัญ บัญชีชื่อนี้ให้มีรายการบรรดาที่ระบุไว้ในมาตราก่อนหน้านั้นทุกประการ”

มาตรา 1140 บัญญัติว่า “ผู้ถือหุ้นชอบที่จะเรียกให้ส่งมอบสำเนาทะเบียนเช่นนั้น หรือแต่ตอนหนึ่งตอนใดแก่ตนได้ เมื่อเสียค่าคิดสำเนาให้สิบสตางค์ต่อร้อยคำ”

มาตรา 1141 บัญญัติว่า “สมุดทะเบียนผู้ถือหุ้นนั้นทำนให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า เป็นพยานหลักฐานอันถูกต้องในข้อกระทรวงความบรรดาที่กฎหมายบังคับหรือให้อำนาจให้เอาลงทะเบียนนั้น”

จากตัวบททั้ง 4 มาตราเกี่ยวเนื่องกันนี้จะเห็นได้ว่าสมุดทะเบียนผู้ถือหุ้นเป็นหลักฐานที่สำคัญอย่างหนึ่ง เพราะแสดงถึงจำนวนและบุคคลที่เป็นผู้ถือหุ้นของบริษัทโดยละเอียด ผู้ถือหุ้นทุกคนมีสิทธิขอตรวจดูได้ที่บริษัท เพราะต้องเก็บไว้ที่บริษัท

และเป็นหน้าที่ของกรรมการบริษัทจะต้องส่งรายละเอียด สำเนาบัญชีรายชื่อผู้ที่ยังคงเป็นผู้ถือหุ้นอยู่ทั้งหมดในเวลาที่ประชุมและรายชื่อผู้ที่ขาดจากเป็นผู้ถือหุ้นจำเดิมแต่วันประชุมสามัญครั้งที่แล้วมานั้น ไปยังนายทะเบียน อย่างน้อยปีละครั้ง การส่งต้องอย่าช้ากว่า 14 วัน นับแต่วันประชุมสามัญประจำปีแล้ว

และกฎหมายได้ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าสมุดทะเบียนผู้
ถือหุ้นนี้เป็นพยานหลักฐานที่ถูกต้องในข้อกระทงความบรรดา
ที่กฎหมายบังคับหรือให้อำนาจให้เอาจลงในทะเบียนนั้น ผู้ใดเสีย
สิทธิก็ต้องพิสูจน์หักล้างให้ได้

บทที่ 4

การจัดการบริษัทจำกัด

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้แบ่งเรื่องเกี่ยวกับวิธีการจัดการบริษัทจำกัด ออกเป็น 6 หัวข้อด้วยกัน โดยแบ่งมาตราตั้งแต่มาตรา 1144 จนถึงมาตรา 1207 ออกเป็นดังนี้

1. บทเบ็ดเสร็จทั่วไป ตั้งแต่มาตรา 1144 ถึงมาตรา 1149
2. กรรมการตั้งแต่มาตรา 1150 ถึงมาตรา 1170
3. ประชุมใหญ่ ตั้งแต่มาตรา 1171 ถึงมาตรา 1195
4. บัญชีงบดุล ตั้งแต่มาตรา 1196 ถึงมาตรา 1199
5. เงินปันผลและเงินสำรอง ตั้งแต่มาตรา 1200 ถึง 1205
6. สมุดและบัญชี ตั้งแต่มาตรา 1206 ถึงมาตรา 1207

เรื่องที่ 1 บทเบ็ดเสร็จทั่วไป

ในบทเบ็ดเสร็จทั่วไปเกี่ยวกับการจัดการบริษัทจำกัดนี้ กฎหมายได้บัญญัติเกี่ยวกับเรื่องการจัดการบริษัทที่สามารถนำไปปรับใช้กับหัวข้อทั้ง 6 ดังกล่าวมาข้างต้นได้ ซึ่งมีรายละเอียดเรื่องต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

กรรมการ

มาตรา 1144 บรรดาบริษัทจำกัด ให้มีกรรมการคนหนึ่ง หรือหลายคนด้วยกันจัดการตามข้อบังคับของบริษัท และอยู่ในความครอบงำของที่ประชุมใหญ่แห่งผู้ถือหุ้นทั้งปวง”

เป็นที่ทราบกันอยู่แล้วว่า บริษัทตั้งขึ้นด้วยการรวมทุนของแต่ละบุคคลเข้ามาอยู่ด้วยกัน แต่ละบุคคลเข้ามามีส่วนได้เสียในบริษัทด้วยการซื้อหุ้นเป็นเจ้าของหุ้น การบริหารงานของบริษัท ถ้าให้ผู้เป็นเจ้าของหุ้นทุกคนเข้าดำเนินการบริหารได้ รับรองได้ว่าต้องเกิดปัญหายากขึ้นแน่นอน เพราะคนเราจิตใจไม่เหมือนกัน ต่างคนต้องการบริหารตามใจของตัวเองทั้ง

สิ้น ฉะนั้นเพื่อตัดปัญหาอันวุ่นวายนี้ กฎหมายเลยกำหนดผู้ที่จะเป็นผู้บริหารบริษัทขึ้นมาเรียกว่า กรรมการ ซึ่งอาจจะมีคนเดียวหรือหลายคนก็ได้ ซึ่งส่วนมากทางปฏิบัติแล้วจะหลายคน กรรมการนี้เกิดขึ้นโดยการเลือกจากที่ประชุมจัดตั้งบริษัท ทำหน้าที่เป็นผู้แทนของบริษัท คอยจัดการบริหารงานของบริษัท ให้ดำเนินไปตามวัตถุประสงค์ข้อบังคับของบริษัท หรือตามที่กฎหมายได้บัญญัติไว้ โดยการทำงานของกรรมการนี้ต้องอยู่ในความดูแลครอบงำของที่ประชุมใหญ่แห่งผู้ถือหุ้นทั้งปวง ซึ่งหมายความว่า เมื่อกรรมการทำงานต่าง ๆ ไปแล้ว ต้องรายงานให้ที่ประชุมใหญ่ของผู้ถือหุ้นรับทราบตลอดเวลา และถ้ามีปัญหาใด ๆ เกิดขึ้นก็ต้องให้ที่ประชุมใหญ่ของผู้ถือหุ้นลงมติตัดสินในปัญหานั้น

ห้ามแก้ไขข้อบังคับหรือหนังสือบริคณห์สนธิ

มาตรา 1145 “จำเดิมแต่ได้จดทะเบียนบริษัทแล้ว ท่านห้ามมิให้ตั้งข้อบังคับขึ้นใหม่ หรือเพิ่มเติมเปลี่ยนแปลงข้อบังคับ หรือข้อความในหนังสือบริคณห์สนธิแต่อย่างหนึ่งอย่างใด เว้นแต่จะได้มีการลงมติพิเศษ”

มาตรานี้ กฎหมายได้บัญญัติขึ้นมาเพื่อแสดงให้เห็นว่า ข้อบังคับของบริษัทและหนังสือบริคณห์สนธิ นั้นเป็นเรื่องที่สำคัญ มิใช่อยู่ ๆ กรรมการของบริษัทไม่พอใจข้อบังคับหรือหนังสือบริคณห์สนธิขึ้นมา ก็จะมาแก้ไขเปลี่ยนแปลงเพิ่มเติมเอาเองตามชอบใจอย่างนี้หาทำได้ไม่ การจะแก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือเพิ่มเติมข้อบังคับหรือหนังสือบริคณห์สนธิ นั้นจะต้องมีการเรียกประชุมใหญ่บรรดาผู้ถือหุ้นทั้งปวงมาประชุมกัน และต้องให้มติพิเศษในการลงมติเห็นด้วย หรือไม่เห็นด้วยในการกระทำนั้น ๆ ด้วยถึงจะทำได้ มิใช่ทำง่าย ๆ

การจดทะเบียน 14 วันหลังจากลงมติพิเศษเพิ่มเติมข้อบังคับ

มาตรา 1146 “บรรดาข้อบังคับได้ตั้งขึ้นใหม่ หรือได้เพิ่มเติมเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นหน้าที่ของบริษัทที่จะให้ไปจดทะเบียนภายในกำหนด 14 วัน นับแต่วันที่ได้มีการลงมติพิเศษ”

กฎหมายบังคับได้เลยว่า เมื่อมีการแก้ไขเพิ่มเติมหรือเปลี่ยนแปลงข้อบังคับของบริษัทโดยมติพิเศษแล้ว จะต้องนำมตินี้ไปจดทะเบียนที่กองทะเบียนธุรกิจเสียภายใน 14 วัน นับแต่วันที่ได้มีการลงมติพิเศษ ซึ่งหมายความว่า นับแต่การลงมติครั้งที่ 2 ในเรื่องเดียวกันนี้ และเสียงที่ได้ก็เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติไว้คือ 2 ใน 3 เห็นด้วยให้มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงเพิ่มเติมข้อบังคับของบริษัทนั้น ซึ่งเราเรียกการประชุมทั้ง 2 ครั้งนี้ว่าเป็นการประชุมเพื่อลงมติพิเศษ เป็นหน้าที่ของกรรมการบริษัทต้องนำมติพิเศษอันนี้ไปจดทะเบียนเสียภายใน 14 วัน นับแต่วันที่มติพิเศษได้ผ่านการประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้น

ต้องส่งข้อบังคับหรือหนังสือบริคณห์สนธิอันใหม่ 10 ฉบับด้วย

มาตรา 1147 “บรรดาข้อบังคับอันได้ตั้งขึ้นใหม่หรือหนังสือบริคณห์สนธิ หรือข้อบังคับซึ่งได้เปลี่ยนแปลงนั้น ให้บริษัทส่งมอบฉบับตีพิมพ์ไว้ ณ หอทะเบียนอย่างละ 10 ฉบับในเวลาเดียวกับที่ขอจดทะเบียน”

หลังจากบริษัทได้นำมติพิเศษที่ให้มีการแก้ไข เปลี่ยนแปลง หรือเพิ่มเติมข้อบังคับหรือหนังสือบริคณห์สนธิได้นั้น ไปจดทะเบียนที่กองทะเบียนธุรกิจแล้ว ในขณะเดียวกันหรือพร้อมกันนั้นต้องนำข้อบังคับหรือหนังสือบริคณห์สนธิฉบับที่แก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือเพิ่มเติมใหม่ที่พิมพ์เสร็จแล้วนำไปมอบให้กับนายทะเบียนด้วยจำนวน 10 ฉบับ เพื่อเก็บไว้เป็นหลักฐานต่อไป

สถานที่ตั้งบริษัทอันถาวร

มาตรา 1148 “บรรดาบริษัทจำกัด ต้องมีสำนักงานบอกทะเบียนไว้แห่งหนึ่ง ซึ่งธุรกิจติดต่อ และคำบอกกล่าวทั้งปวงจะส่งคืนบริษัทได้ ณ ที่นั้น

คำบอกกล่าวสถานที่ตั้งแห่งสำนักงานที่ได้บอกทะเบียนไว้ก็ดี หรือเปลี่ยนย้ายสถานที่ก็ดี ให้ส่งแก่นายทะเบียนบริษัท และให้นายทะเบียนจดข้อความนั้นลงในทะเบียน”

บริษัททุกบริษัทจะต้องมีสถานที่ตั้งแน่นอนว่าตั้งอยู่ที่ใด เลขที่ใด ตำบลใด เขตใด ถนนอะไร และจังหวัดใด เพื่อให้เป็น สถานที่ติดต่อในการทำธุรกิจ และการติดต่อกับหน่วยราชการ ต่าง ๆ อันนี้กฎหมายบังคับไว้อย่างแน่นอน ในตอนช่วงแรกที่ ไปจดทะเบียนหนังสือบริคณห์สนธิ กฎหมายยอมให้บอกสถานที่ ชั่วคราวได้ว่าอยู่ที่จังหวัดไหน ต่อมาเมื่อจะจดทะเบียนบริษัท ทางบริษัทจะต้องบอกสถานที่ถาวรให้นายทะเบียนทราบเพื่อจด ไว้ในรายการทะเบียนของบริษัทต่อไป และถ้ามีการแก้ไข เปลี่ยนแปลงสถานที่อย่างไร จะต้องรีบแจ้งให้นายทะเบียนทราบ เสมอ เพื่อจะได้แก้ไขเปลี่ยนแปลงในรายการทะเบียนของบริษัท ที่อยู่กับนายทะเบียนต่อไปให้ถูกต้อง

การแจ้งจำนวนทุนของบริษัท

มาตรา 1149 “ตราบใดหุ้นทั้งหลายยังมีได้ชำระเงินเต็ม จำนวน ท่านว่าตราบนั้นบริษัทจะลงพิมพ์หรือแสดงจำนวนต้น ทุนของบริษัทในหนังสืออย่างหนึ่งอย่างใด เช่น ในคำบอกกล่าว บำรุงก็จะต้องแสดงไว้ให้ชัดเจนด้วยในที่เดียวกันว่าจำนวนเงิน ต้นทุนได้ชำระแล้วเพียงกี่ส่วน”

การแสดงจำนวนต้นทุนของบริษัทนั้นจะต้องแจ้งให้ถูก ต้อง มิใช่ยังเก็บไม่ครบจำนวนมูลค่าของหุ้น ก็ไปประกาศ ว่าบริษัทมีทุนเต็มจำนวนแล้วอย่างนี้ไม่ได้เก็บได้เท่าใดต้องแจ้ง ให้มวลชนทราบตามความเป็นจริง ว่าขณะนี้บริษัทได้รับชำระ หุ้นจากผู้ถือหุ้นจำนวนเท่านั้นเท่านั้นแล้ว จะโกหกมวลชน ไม่ได้

เรื่องที่ 2 เรื่องกรรมการ

การบริหารงานของบริษัทโดยกรรมการนี้เราเรียกว่า การบริหารงานโดยตรง ส่วนแบบบริหารงานโดยรรมดาผู้ถือ หุ้นของบริษัทนั้น เรียกว่าการบริหารงานโดยทางอ้อมหรือคอย ดูแลครอบงำการจัดการของกรรมการอีกทีหนึ่ง เราจะศึกษากันในรายละเอียดดังต่อไปนี้

การบริหารงานโดยตรง

คือการบริหารงานของบริษัทให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ข้อบังคับของบริษัทและตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ ผู้ที่มีอำนาจบริหารบริษัทโดยตรงก็ได้แก่กรรมการบริษัท ซึ่งมีอำนาจและหน้าที่ในการที่จะบริหารงานให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ได้จัดตั้งบริษัทขึ้นมาตามที่ปรากฏแจ้งชัดไว้ในหนังสือบริคณห์สนธิ และภายในขอบเขตที่กำหนดไว้ในข้อบังคับของบริษัท

กรรมการคือผู้ใด

มาตรา 110 “ผู้เป็นกรรมการจะพึงมีจำนวนมากน้อยเท่าใด และจะถึงได้บำเหน็จเท่าใดให้สุดแล้วแต่ที่ประชุมใหญ่จะกำหนด”

มาตรา 1151 บัญญัติว่า “อันเป็นกรรมการนั้น เฉพาะแต่ที่ประชุมใหญ่เท่านั้นอาจจะตั้งหรือถอนได้”

บริษัทจำกัด เมื่อตั้งขึ้นมาแล้วกฎหมายถือว่าเป็นบุคคลตามกฎหมาย ซึ่งเรียกว่า นิติบุคคล แต่บริษัทไม่มีตัวตน ไม่มีเลือดมีเนื้อเหมือนบุคคลธรรมดา ฉะนั้นการบริหารงานของบริษัท เพื่อให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งกันขึ้นมานั้น ก็ต้องใช้บุคคลธรรมดาขึ้นมามีส่วนงานนั้น บุคคลที่ตั้งขึ้นมาทำงานนี้ เราเรียกว่ากรรมการ กรรมการนี้อาจจะมีหลายคนหรือคนเดียวก็ได้ กฎหมายไม่ได้ระบุไว้ แต่จะมีอย่างน้อยแค่หนึ่งขึ้นอยู่ กับที่ประชุมใหญ่จะกำหนด ส่วนมากในทางปฏิบัติทั่วไป กรรมการจะต้องมีหลายคนเพื่อร่วมกันออกแนวความคิดจะได้ทำให้งานของบริษัทเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น

กรรมการต้องเป็นผู้ถือหุ้นของบริษัทหรือไม่?

กรรมการของบริษัทชุดแรกเกิดขึ้นโดยการเลือกของบรรดาผู้จองซื้อหุ้นในวันประชุมจัดตั้งบริษัทสิทธิของผู้สมัครเข้ารับการเลือกเป็นกรรมการหรืออาจจะพูดอีกทางหนึ่งว่าคุณสมบัติของการเป็นกรรมการนั้น ในทางกฎหมายไม่ได้มีการบัญญัติอะไรไว้เลย แต่เมื่อไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้ เราจะต้องดู

ว่าข้อบังคับบัญญัติถึงคุณสมบัติของผู้มีสิทธิสมัครเข้ารับการเลือกเป็นกรรมการไว้อย่างใดบ้างหรือไม่ ถ้าข้อบังคับบัญญัติไว้อย่างไรก็ต้องเป็นไปตามข้อบังคับ แต่ถ้าข้อบังคับไม่ได้บัญญัติอะไร ดังนั้นบุคคลภายนอกหรือใคร ๆ ก็ไม่มีสิทธิสมัครเข้ารับการเลือกเป็นกรรมการได้ แต่ถ้าข้อบังคับกำหนดถึงคุณสมบัติของผู้จะสมัครเป็นกรรมการได้ จะต้องเป็นผู้ถือหุ้นในบริษัทนั้นเท่านั้น อย่างนี้ก็ต้องเป็นไปตามข้อบังคับบุคคลภายนอกไม่มีสิทธิสมัครเข้ารับการเลือกเป็นกรรมการได้

ในทางปฏิบัติที่เห็นมา บริษัทได้ตั้งบุคคลภายนอกที่ไม่ได้ถือหุ้นของบริษัทเข้ามาเป็นกรรมการ ด้วยเหตุผลว่า การรวมทุนกันตั้งบริษัท มิใช่ทุกคนจะเอาแต่เงินมาลงทุนกันเพียงอย่างเดียว แต่ทุกคนมีเจตนาประสงค์ที่จะให้บริษัทที่ตั้งร่วมกันนี้เจริญก้าวหน้าไปให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ฉะนั้นการที่บริษัทจะไปตั้งบุคคลภายนอกให้เข้ามาทำหน้าที่เป็นกรรมการบริหาร บริษัทจึงเป็นเรื่องที่ไม่น่าพิศมัยเท่าใดนักเพราะบุคคลภายนอกนั้นถึงแม้จะแสดงความรักต่อบริษัทมากมายก็ตามแต่ตัวเขามิได้มีส่วนได้ส่วนเสียกับบริษัทเลย ฉะนั้นการบริหารงานของเขาอาจจะนำไปสู่ผลไม่ดีต่อบริษัทได้ในภายหลัง หรืออีกประการหนึ่งความเชื่อถือว่าวางใจจากบรรดาผู้ถือหุ้นทั้งหลายก็ย่อมมีน้อยกว่ากรรมการที่มาจากผู้ถือหุ้นด้วยกันเป็นแน่แท้

ฉะนั้นในทางปฏิบัติบริษัทจะตั้งกรรมการจากบรรดาผู้ถือหุ้นของตนเองที่มีความสามารถสูงมาบริหารงาน ส่วนบุคคลภายนอกที่มีผู้ถือหุ้น บริษัทก็อาจจะตั้งมาทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาหรือผู้เชี่ยวชาญพิเศษในเรื่องใดเรื่องหนึ่งไป

ดังกล่าวมาแล้ว กรรมการบริษัทเมื่อบริหารงานไปตามวัตถุประสงค์ที่จดแจ้งไว้ในหนังสือบริคณห์สนธิ และถูกต้องตามข้อบังคับของบริษัทมาทุกประการ กิจการต่าง ๆ ที่ทำไปก็ย่อมผูกพันบริษัทซึ่งเป็นนิติบุคคลนั้น กรรมการบริษัทไม่ต้องผูกพันเป็นส่วนตัว แต่มีข้อพึงระลึกไว้ในเรื่องการลงลายมือชื่อในตั๋วเงินแทนบริษัทนั้น ถ้าตั๋วเงินนั้นเป็นเช็คแล้ว และต่อมาถ้าเช็ค

ของบริษัทนั้นไม่สามารถขึ้นเงินได้ด้วยเหตุใดก็ตาม ระวังไว้
กรรมการผู้ลงลายมือชื่อเป็นผู้ส่งเช็คแทนบริษัทอาจจะต้อง
รับผิดชอบทางอาญาตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิด
จากการใช้เช็คได้ ส่วนบริษัทเป็นนิติบุคคลไม่มีชีวิตชีวาที่ต้อง
รับผิดชอบในทางแพ่ง

กรรมการเป็นผู้แทนหรือตัวแทนต่อบริษัท

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 75 บัญญัติ
ไว้ว่า “อันความประสงค์ของนิติบุคคลนั้นย่อมแสดงปรากฏ
จากผู้แทนทั้งหลายของนิติบุคคลนั้น” และ มาตรา 76 บัญญัติว่า
“ผู้จัดการทั้งหลายก็ดี ผู้แทนอื่น ๆ ก็ดีของนิติบุคคล หากทำการ
ตามหน้าที่ได้ทำให้เกิดความเสียหายอย่างหนึ่งอย่างใดแก่บุคคล
อื่นไซ้ ท่านว่านิติบุคคลจำต้องเสียค่าสินไหมทดแทนเพื่อความ
เสียหายนั้น แต่มีสิทธิจะไล่เบี้ย เอาแก่ตัวผู้เป็นต้นเหตุทำความ
เสียหายได้ภายหลัง”

จากตัวบททั้ง 2 มาตรานี้จะเห็นได้ว่า กฎหมายถือว่า
กรรมการเป็นผู้แทนของบริษัทหาใช้ตัวแทน อย่างเรื่องตัวแทน
ธรรมดาไม่ สาเหตุเพราะกรรมการบริษัทนี้สามารถที่จะใช้มัน
สมองของตนเองดำเนินกิจการบริหารงานของบริษัทได้อย่าง
เต็มที่ สามารถตัดสินใจหรือตกลงใจกระทำการต่าง ๆ แทน
บริษัทได้ทั้งสิ้นไม่เหมือนกับตัวแทนธรรมดาที่ไม่มีมันสมองของ
ตนเอง จะทำอะไรต้องทำตามที่ตัวการเขาสั่งไว้เท่านั้น

แต่กรรมการบริษัทในฐานะผู้แทนของบริษัทจะมี
เหมือนกับตัวแทนธรรมดาอยู่ชนิดหนึ่งในเรื่องความรับผิดชอบในกรณี
ที่ไปกระทำการเกินขอบเขตวัตถุประสงค์ของบริษัทกล่าวคือว่า
ถ้าไปกระทำการเกินขอบเขตวัตถุประสงค์ของบริษัท
แล้วกฎหมายบอกว่า ความเกี่ยวพันในระหว่างกรรมการและ
บริษัท และบุคคลภายนอกนั้น ท่านให้บังคับตามบทบัญญัติว่า
ด้วยตัวแทนนั้น ซึ่งหมายความว่า กรรมการบริษัทจะต้องรับผิดชอบ
เป็นส่วนตัวต่อบุคคลภายนอก ถ้าตนได้ไปกระทำการเกินขอบ
เขตวัตถุประสงค์ของบริษัท

การตั้งและการถอนกรรมการ

หลัก จากตัวบทมาตรา 1150 และมาตรา 1151 จะเห็นได้ว่า กรรมการนี้เกิดขึ้นโดยที่ประชุมใหญ่ของบรรดาผู้ถือหุ้นของบริษัทเป็นคนตั้งให้มาเป็นกรรมการ และเช่นเดียวกันเมื่อตั้งได้ก็ถอนได้ ฉะนั้นก็ย่อมถูกถอนหรือปลดจากการเป็นกรรมการได้โดยที่ประชุมใหญ่ของผู้ถือหุ้นเหมือนกัน

ข้อยกเว้น ทั้ง 2 มาตรานี้เป็นหลักในการตั้งและถอนกรรมการ ในเหตุการณ์ปกติ แต่หลักเกณฑ์ของกฎหมายข้อนี้มีข้อยกเว้น ถ้ามีเหตุการณ์ผิดปกติเกิดขึ้น คือ มาตรา 1155 บัญญัติว่า “ถ้าตำแหน่งว่างลงในสภากรรมการ เพราะเหตุอื่นนอกจากถึงคราวออกตามวาระไซ้ ท่านว่ากรรมการจะเลือกผู้อื่นตั้งขึ้นใหม่ให้เต็มทีก็ได้ แต่บุคคลที่ได้เป็นกรรมการใหม่เช่นนั้นให้มีเวลาอยู่ในตำแหน่งได้เพียงเท่าที่กำหนดเวลาที่กรรมการผู้ออกไปนั้นชอบที่จะอยู่ได้”

จากมาตรา 1155 นี้ จะเห็นได้ว่า ในระหว่างที่กรรมการดำรงตำแหน่งอยู่แต่ยังไม่ครบเวลา (หรือเทอม) ที่จะออก กรรมการผู้หนึ่งได้ตายหรือเกิดเป็นคนวิกลจริต หรือล้มละลายขึ้นมาซึ่งเป็นสาเหตุที่ทำให้พ้นสภาพการเป็นกรรมการดังนี้ กฎหมายจึงกำหนดว่าให้คณะกรรมการบริษัทนั้นแหละเป็นคนเลือกบุคคลอื่นที่มีคุณสมบัติเป็นกรรมการได้ ให้เข้ามาเป็นกรรมการแทนบุคคลที่ออกไปนั้น และให้อยู่ในตำแหน่งกรรมการได้เท่าที่กำหนดเวลาจะเหลืออยู่เท่าใดก็แค่นั้น

เช่น แดง ดำ ขาว เป็นสภากรรมการของบริษัทไทยแท้ จำกัด มีเวลาที่จะอยู่เป็นกรรมการอีกหนึ่งปีก็จะครบเทอมต่อมาดำตายลง และขาว มีอำนาจเลือกเขี้ยวขึ้นเป็นกรรมการแทนตำแหน่งดำที่ว่างลงนั้นได้ และเขี้ยวมีเวลาอยู่ในตำแหน่ง 1 ปี เท่าเวลาที่ดำชอบที่จะดำรงตำแหน่งกรรมการต่อไปได้ (ข้อควรสังเกตุส่วนมากกรรมการใหม่ก็จะเลือกมาจากผู้ถือหุ้นของบริษัทนั่นเอง)

สรุปได้ว่า มาตรา 1155 ที่กล่าวมาข้างต้น เป็นข้อยกเว้นของหลักที่ว่ากรรมการต้องแต่งตั้งโดยที่ประชุมใหญ่

และเมื่อมีการแต่งตั้งกรรมการขึ้นใหม่ หรือตั้งกรรมการสวมตำแหน่งที่ว่างนั้นทุกครั้ง จะต้องนำความไปจดทะเบียนที่จดทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทภายใน 14 วัน นับแต่วันที่แต่งตั้งแต่ละครั้งด้วย

การออกจากตำแหน่งกรรมการบริษัท

กรรมการย่อมขาดจากตำแหน่งในเหตุ 6 ประการนี้

1. ออกตามวาระ

มาตรา 1152 ได้บัญญัติว่า “ในเมื่อมีการประชุมสามัญครั้งแรกภายหลังแต่จดทะเบียนบริษัทก็ดี และในเมื่อมีการประชุมครั้งแรกในปีทุกปีต่อไปก็ดีผู้เป็นกรรมการ ต้องออกจากตำแหน่งโดยจำนวนหนึ่งในสาม ถ้าและจำนวนกรรมการจะแบ่งออกให้ตรงเป็นสามส่วนไม่ได้ ก็ให้ออกโดยจำนวนใกล้เคียงที่สุดกับส่วนหนึ่งในสาม” และ

มาตรา 1153 ได้บัญญัติว่า “ตัวกรรมการที่จะต้องออกจากตำแหน่งในปีแรกและปีที่ 2 ภายหลังจดทะเบียนบริษัทนั้น ถ้ากรรมการมิได้ตกลงกันไว้เองเป็นวิธีอื่นใดไว้ก็ให้จับสลากกัน ส่วนปีหลัง ๆ ต่อไปให้กรรมการคนที่ได้อยู่ในตำแหน่งนานที่สุดนั้นเป็นผู้ต้องออก

กรรมการผู้ออกไปนั้นจะเลือกเข้ารับตำแหน่งอีกก็ได้”

ตามมาตรา 1152 ที่กฎหมายบัญญัติว่า “การประชุมสามัญครั้งแรกภายหลังแต่จดทะเบียนบริษัทนั้น” จะประชุมกันเมื่อใด ตอบได้ว่ากฎหมายได้กำหนดไว้ในมาตรา 1171 โดยบัญญัติว่า ให้มีการประชุมใหญ่สามัญครั้งแรกภายใน 6 เดือน นับแต่วันที่ได้จดทะเบียนบริษัท และต่อจากนี้ไปก็ให้มีการประชุมสามัญอย่างน้อย 1 ครั้ง ทุกระยะเวลา 12 เดือน

ในการประชุมสามัญครั้งแรก และการประชุมสามัญครั้งต่อไป กฎหมายได้กำหนดให้เป็นทางปฏิบัติว่าให้กรรมการออกจากตำแหน่งในจำนวนหนึ่งในสามของกรรมการทั้งหมด

แต่ถ้าไม่ทราบจำนวนหนึ่งในสามเท่าใดก็ให้ถือจำนวนที่ใกล้เคียงกับหนึ่งในสามนั้น

ตัวอย่างเช่น ถ้ามีกรรมการ 6 คน เมื่อมีการประชุมสามัญคราวหนึ่ง ๆ ก็ต้องออก 2 คน ซึ่งเป็นจำนวนหนึ่งในสาม แต่ถ้ามีกรรมการอยู่ 5 คน เราจะแบ่งออกให้ตรงเป็น 3 ส่วนไม่ได้ก็ต้องออกโดยจำนวนใกล้เคียงที่สุดกับส่วน 1 ใน 3 ก็คือ 2 คน

กรรมการเมื่อออกไปตามวาระดังกล่าวนี้ ที่ประชุมใหญ่ก็ต้องเลือกบุคคลใดคนหนึ่งขึ้นมาแทนตำแหน่งที่ว่างนั้น ส่วนกรรมการที่ออกไปนั้นอาจจะได้รับเลือกให้เข้ามาเป็นกรรมการอีกก็ได้

วิธีการออกจากกรรมการ ตามปกติการที่กรรมการคนใดจะออกจากตำแหน่งตามวาระนี้ในระยะปีแรกและปีที่ 2 กรรมการทุกคนจะตกลงกันภายในอยู่แล้วว่าใครจะเป็นคนออกในการประชุมสามัญครั้งนี้ แต่ถ้าไม่มีการตกลงกันไว้ก่อนก็ให้มีการจับสลากกัน กรรมการคนใดจับได้ว่าจะต้องออก ก็ต้องออกจากตำแหน่งไป แต่สำหรับปีหลัง ๆ จากนั้น กรรมการที่จะออกจากตำแหน่งก็คือกรรมการที่อยู่ในตำแหน่งนานที่สุดเป็นคนออกไปก่อน (ดูมาตรา 1153) เหล่านี้เป็นทางปฏิบัติซึ่งกฎหมายได้กำหนดไว้ให้ทำตาม แต่ก็มีใช้เรื่องที่จะขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนไม่ ฉะนั้น หลักการออกจากกรรมการนี้อาจแก้ไขเปลี่ยนแปลงได้โดยข้อบังคับของบริษัทได้กำหนดวิธีการออกจากตำแหน่งของกรรมการไว้ก็ต้องปฏิบัติตามข้อบังคับของบริษัทนั้น

2. ออกโดยที่ประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้นถอน

มาตรา 1151 ได้บัญญัติว่า “อันผู้เป็นกรรมการนั้น เฉพาะแต่ที่ประชุมใหญ่เท่านั้นอาจจะตั้งหรือถอนได้” และ

มาตรา 1156 ได้บัญญัติว่า “ถ้าที่ประชุมใหญ่ถอนกรรมการผู้หนึ่งออกก่อนครบกาลกำหนดของเขา และตั้งคนอื่นขึ้นไว้แทนที่ไซ้ ท่านว่าบุคคลที่เป็นกรรมการใหม่นั้นให้อยู่ในตำแหน่งได้เพียงเท่ากำหนดเวลาที่กรรมการผู้ถูกถอนนั้นชอบที่

จะอยู่ได้” จะเห็นได้ว่าการตั้งและถอนกรรมการของบริษัทนั้น กฎหมายได้บัญญัติให้ที่ประชุมใหญ่ของบรรดาผู้ถือหุ้นทั้งหมด มีอำนาจถอดถอนได้ ส่วนสาเหตุการถอดถอนนั้น กฎหมายมิได้ เขียนไว้ ฉะนั้นจึงต้องถือว่า ถ้าที่ประชุมใหญ่ของบรรดาผู้ถือหุ้น เห็นเป็นการสมควรว่ากรรมการผู้ใดควรจะพ้นจากตำแหน่ง ก็ลงมติสามัญถอดถอนจากตำแหน่งได้

เมื่อที่ประชุมใหญ่ถอดถอนกรรมการผู้ใดออกจาก ตำแหน่งแล้ว ก็ต้องตั้งบุคคลอื่นเข้ามาสวมตำแหน่งนี้แทน การ อยู่ในตำแหน่งจะนานเท่าใดของกรรมการใหม่ ก็ต้องขึ้นอยู่กับ อายุของการเป็นกรรมการของคนเก่า ถ้ากรรมการเก่ายังมี ระยะเวลาอยู่อีก 1 ปี ก็จะครบเทอม กรรมการใหม่ที่ได้รับแต่งตั้ง ก็จะต้องอยู่ในตำแหน่งเพียง 1 ปีเท่านั้น

3. ออกโดยลาออกจากตำแหน่ง

เราทราบมาแล้วว่าการดำรงตำแหน่งเป็นกรรมการ ของบริษัทนั้นก็เปรียบเสมือนเป็นผู้แทนในการบริหารงานของ บริษัท ฉะนั้นเมื่อกรรมการไม่พอใจที่จะอยู่ในตำแหน่งก็ลาออก ได้ซึ่งเหมือนกับเรื่องตัวแทนที่กฎหมายได้บัญญัติว่า อันสัญญา ตัวแทนระงับไปเมื่อตัวแทนบอกเลิกเป็นตัวแทน (มาตรา 826) เอาบทบัญญัติเรื่องตัวแทนมาบังคับ

4. ออกโดยผลของกฎหมาย

กฎหมายได้บัญญัติไว้ในมาตรา 1154 ว่า ถ้ากรรมการ คนใดได้ตกเป็นผู้ล้มละลายหรือตกเป็นผู้ไร้ความสามารถแล้ว กรรมการคนนั้นขาดจากตำแหน่งทันที

หลักอันนี้ก็เป็นหลักฐานโดยทั่วไป คือว่า เมื่อบุคคลใด ได้ตกเป็นผู้ที่ไร้ความสามารถหรือล้มละลาย ก็ถือได้ว่าไม่ สามารถที่จะทำกิจการอะไรได้ ฉะนั้นจึงไม่สมควรที่จะดำรง ตำแหน่งเป็นกรรมการต่อไป ตามปกติบุคคลที่ล้มละลายนั่นก็ยังมี ความสามารถที่จะทำกิจการต่าง ๆ ได้เหมือนคนธรรมดา เว้นเสียแต่ในเรื่องเกี่ยวกับการเงินย่อมจะทำได้ตามกฎหมาย ล้มละลาย ต้องให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เป็นคนทำแทนการ

ดำรงตำแหน่งเป็นกรรมการของบริษัทย่อมมีกิจการที่ต้องทำเกี่ยวกับการเงินของบริษัทเกือบทั้งสิ้น เมื่อตกเป็นผู้ล้มละลายแล้ว กฎหมายก็เห็นสมควรว่าควรจะออกจากตำแหน่งเสียด้วย เพราะจะให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เข้ามาเป็นกรรมการบริหารบริษัทมันก็จะกระไรอยู่ ฉะนั้นเพื่อตัดปัญหายุ่งยากก็ให้ออกไปซะเลยจะดีกว่า

5. การออกจากตำแหน่งโดยการตายของกรรมการ

ข้อนี้ไม่มีปัญหาแน่ คนตายไปแล้วก็หมดสิ้นสภาพฐานะต่าง ๆ ตามกฎหมาย ฉะนั้นฐานะในการดำรงตำแหน่งเป็นกรรมการของบริษัทก็ย่อมสิ้นสุดลงด้วย

6. การออกตามข้อบังคับของบริษัท

ข้อบังคับของบริษัทอาจจะกำหนดหลักเกณฑ์ออกจากตำแหน่งของกรรมการไว้ด้วยก็ได้ ถ้ามีข้อบังคับกำหนดไว้เช่นใด ก็ต้องเป็นไปตามนั้น เช่น ข้อบังคับเขียนว่า ถ้าถูกศาลสั่งให้จำคุก ก็ต้องลาออกจากตำแหน่ง หรือข้อบังคับเขียนว่า ถ้าไปตั้งบริษัทแข่งกับบริษัทที่ตนเป็นกรรมการอยู่ ก็ต้องออกจากตำแหน่งกรรมการ เป็นต้น

วิธีบริหารงานบริษัทโดยกรรมการ

ถ้าเปรียบเทียบบริษัทเป็นประเทศ คณะกรรมการก็คือคณะรัฐมนตรีนั่นเอง กรรมการแต่ละคนเป็นรัฐมนตรี

กฎหมายมิได้กำหนดจำนวนกรรมการของบริษัทไว้ว่า จะต้องกี่คนเท่านี้เท่านี้คน ฉะนั้นกรรมการของบริษัทอาจมีคนเดียวหรือหลายคนก็ได้ แต่โดยหลักทั่วไปในทางปฏิบัติ กรรมการของบริษัทจะต้องมีหลายคน เพื่อร่วมพลังสมองจะได้บริหารงานของบริษัทให้ก้าวหน้าได้เต็มที่

มาตรา 1158 ได้บัญญัติไว้ว่า “นอกจากจะมีข้อบังคับของบริษัทไว้เป็นอย่างอื่น ท่านว่ากรรมการมีอำนาจตั้งพรรคพวกในหกมาตราต่อไปนี้

องค์ประชุมกรรมการ

จากมาตรานี้จะเห็นได้ว่า เวลาจะประชุมกันในแต่ละ

ครั้ง จำนวนแค่ไหนที่ถือว่าเป็นองค์ประชุมที่สามารถประชุมกันได้นั้นควรจะกำหนดไว้ในข้อบังคับของบริษัทให้แน่นอนไปเลย แต่ถ้าข้อบังคับของบริษัทมิได้กำหนดจำนวนกรรมการขององค์ประชุมของคณะกรรมการไว้ คณะกรรมการอาจจะตกลงกันเองก็ได้ว่า จำนวนกี่คนเป็นองค์ประชุมกรรมการ แต่ถ้ากรรมการไม่สามารถตกลงกันได้ในเรื่องจำนวนองค์ประชุมกรรมการ ดังนั้นต้องยึดถือหลักกฎหมายที่บัญญัติไว้ในมาตรา 1160 ที่ว่า ถ้าจำนวนกรรมการมีมากกว่า 3 คนขึ้นไปองค์ประชุมกรรมการจะต้องมี 3 คนถึงจะประชุมกันได้

ประธานที่ประชุมกรรมการ

มาตรา 1163 ได้บัญญัติว่า “กรรมการจะเลือกกรรมการคนหนึ่งขึ้นเป็นประธานที่ประชุม และจะกำหนดเวลาว่าให้อยู่ในตำแหน่งเพียงใดก็ได้ แต่ถ้าหากามีได้เลือกกันไว้เช่นนั้น หรือผู้เป็นประธานไม่มาประชุมตามเวลาที่ได้นัดหมายไซ้กรรมการที่มาประชุมนั้นจะเลือกกันคนหนึ่งขึ้นเป็นประธานในการประชุมเช่นนั้นก็ได้”

ในการประชุมกรรมการบริษัทแต่ละครั้งจะต้องมีประธานของที่ประชุมทำหน้าที่เป็นประธานหรือหัวหน้าในการประชุมด้วยทุกครั้ง เพื่อยกยัดตัดสินปัญหาต่าง ๆ ส่วนมากประธานของบริษัทจะทำหน้าที่ประธานที่ประชุมด้วย ซึ่งเป็นที่ยอมรับของกรรมการบริษัทอยู่แล้ว ส่วนระยะเวลาที่จะอยู่ในตำแหน่งของประธานที่ประชุม ก็ควรจะกำหนดให้อยู่เท่าอายุของการเป็นประธานบริษัทก็ได้ และในกรณีที่ประธานบริษัทไม่มาทำหน้าที่ประธานของที่ประชุมกรรมการ กฎหมายให้กรรมการเลือกกรรมการคนหนึ่งให้ทำหน้าที่เป็นประธานที่ประชุมแทน ในการประชุมครั้งนั้นซึ่งทางปฏิบัติก็ควรที่จะเลือกจากกรรมการที่มีอาวุโสรองจากประธานบริษัทนั่นเอง

การชี้ขาดปัญหา

มาตรา 1161 ได้บัญญัติว่า “ข้อปรึกษาซึ่งเกิดเป็นปัญหาในที่ประชุมกรรมการนั้น ให้ชี้ขาดตัดสินเสียงข้างมาก

เป็นใหญ่ ถ้าและคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ผู้เป็นประธานเป็นผู้ออกเสียงชี้ขาด”

ในการประชุมกันแต่ละครั้ง ปัญหาต่าง ๆ ย่อมมีเกิดขึ้น ให้มาถกเถียงและชี้ขาดตัดสินกันว่าจะทำอย่างไร การตัดสินชี้ขาดนี้ว่าจะลงมติกันอย่างไรดีนั้นต้องดูข้อบังคับของบริษัทว่าได้กำหนดไว้ให้ตัดสินชี้ขาดอย่างไรก็ต้องปฏิบัติตามข้อบังคับของบริษัทก่อน เช่นข้อบังคับอาจจะกำหนดว่า เสียงต้อง 2 ใน 3 ถึงจะถือว่าเรื่องนั้นผ่านได้เป็นต้น แต่ถ้าข้อบังคับของบริษัทมิได้กำหนดไว้ เราก็ต้องมายึดถือหลักกฎหมายมาตรา 1161 คือให้ใช้เสียงข้างมากเป็นการตัดสินปัญหา และจากมาตรานี้จะเห็นได้ว่า ประธานของที่ประชุมจะไม่มีสิทธิออกเสียงในตอนแรก จะมีสิทธิออกเสียงต่อเมื่อเสียงของกรรมการทั้ง 2 ฝ่ายเท่ากัน นั่นแหละประธานถึงจะมีสิทธิออกเสียงตัดสินชี้ขาดได้เลย

ในกรณีองค์ประชุมกรรมการไม่ครบ

มาตรา 1159 ได้บัญญัติว่า “ในจำนวนกรรมการนั้น แม้ตำแหน่งจะว่างไปบ้าง กรรมการที่มีตัวอยู่ก็ย่อมทำการได้ แต่ถ้าในเวลาใดจำนวนกรรมการลดน้อยลงกว่าจำนวนอันจำเป็นที่จะเป็นองค์ประชุมได้ตลอดเวลาเช่นนั้น กรรมการที่มีตัวอยู่ย่อมทำการได้เฉพาะแต่ในเรื่องที่จะเพิ่มกรรมการขึ้นให้ครบจำนวน หรือนัดเรียกประชุมใหญ่ของบริษัทเท่านั้นจะกระทำการอย่างอื่นไม่ได้”

ในการประชุมแต่ละครั้ง กรรมการจะต้องนั่งอยู่ครบองค์ประชุมตลอดเวลา ถ้าจำนวนองค์ประชุมไม่ครบเมื่อใดการประชุมจะต้องสิ้นสุดลงทันที จะประชุมเกี่ยวกับการงานของบริษัทต่อไปอีกไม่ได้แล้ว นอกจากจะประชุมกันเรื่องตั้งกรรมการเพิ่มให้ครบจำนวนหรือนัดประชุมใหญ่เท่านั้น อย่างอื่นทำไม่ได้

เช่น มีกรรมการทั้งหมด 6 คน ตายไปพร้อมกันทีเดียว 4 คน เหลือเพียง 2 คน ซึ่งไม่ครบองค์ประชุมซึ่งกฎหมาย

กำหนดไว้ในมาตรา 1160 ว่าต้อง 3 คน กรรมการที่เหลือ 2 คนนั้นจะประชุมบริหารงานบริษัทไม่ได้เลย นอกจากทำเรื่องขอเพิ่มกรรมการให้ครบหรือนัดเรียกประชุมใหญ่ของบริษัทเท่านั้น

การเรียกประชุมกรรมการ

มาตรา 1162 ได้บัญญัติว่า “กรรมการคนหนึ่งคนใดจะนัดเรียกประชุมกรรมการเมื่อใดก็ได้”

ในการจะเปิดประชุมแต่ละครั้ง จะต้องมีการแจ้งให้กรรมการทราบล่วงหน้าในทางปฏิบัติ คณะกรรมการบริษัทจะต้องมีกรรมการคนหนึ่งทำหน้าที่ทั้งกรรมการและเลขานุการด้วย กรรมการผู้นี้แหละจะคอยประสานงานกับประธานบริษัทหรือประธานที่ประชุมกรรมการว่าจะสมควรประชุมกันเมื่อไหร่ดี เมื่อตกลงได้แล้ว ก็จะออกหนังสือเชิญประชุมไปยังกรรมการทุกคนให้มาประชุมกันต่อไป และในวันประชุมถ้ากรรมการมาไม่ครบองค์ประชุมดังที่กำหนดไว้ในข้อบังคับของบริษัทหรือตามที่กฎหมายกำหนดไว้ การประชุมครั้งนั้นก็จะไม่มีได้ ต้องนัดประชุมกันใหม่

การมอบอำนาจของกรรมการ

มาตรา 1164 ได้บัญญัติว่า “กรรมการจะมอบอำนาจอย่างหนึ่งอย่างใดของตนให้แก่ผู้จัดการหรือให้แก่อนุกรรมการซึ่งตั้งขึ้นจากผู้ที่เป็นกรรมการด้วยกันก็ได้ ในการใช้อำนาจซึ่งได้มอบหมายเช่นนั้น ผู้จัดการทุกคนหรืออนุกรรมการทุกคนต้องทำตามคำสั่ง หรือข้อบังคับซึ่งกรรมการทั้งหลายได้กำหนดให้ทุกอย่างทุกประการ”

มาตรา 1165 ได้บัญญัติว่า “ถ้าการมอบอำนาจมิได้กำหนดไว้เป็นอย่างอื่นไซ้ ข้อปรึกษาซึ่งเกิดเป็นปัญหาขึ้นในที่ประชุมอนุกรรมการทั้งหลายให้ตัดสินเอาเสียงข้างมากเป็นใหญ่ ถ้าและคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ผู้เป็นประธานชี้ขาด”

เรื่องการมอบอำนาจของคณะกรรมการต่อผู้จัดการหรืออนุกรรมการนั้น เราต้องดูว่าข้อบังคับของบริษัทได้อนุญาต

ให้มีการมอบอำนาจหรือไม่ ถ้าข้อบังคับไม่ได้กำหนดไว้คณะกรรมการบริษัทก็สามารถมอบอำนาจต่อไปได้

ในการบริหารงานของบริษัท องค์การต่าง ๆ ของบริษัทย่อมแยกออกเป็นหลายฝ่ายและหลายแผนก คณะกรรมการบริษัทไม่สามารถที่จะลงไปนั่งทำงานทุกฝ่ายหรือทุกแผนกได้ด้วยตัวเอง ส่วนมากจะต้องมีคนทำหน้าที่เป็นผู้จัดการ หรือคณะกรรมการ ฉะนั้นงานต่าง ๆ เมื่อคณะกรรมการบริษัทได้ประชุมตกลงกันแล้วว่าจะต้องเป็นอย่างไรอย่างนั้น เมื่อประชุมเสร็จก็มอบมติที่ตกลงเหล่านี้ให้แก่ผู้จัดการหรือคณะกรรมการที่ได้ตั้งขึ้นนำไปปฏิบัติต่อไป ส่วนการดำเนินการประชุมของคณะกรรมการก็ดำเนินการเหมือนกับคณะกรรมการของบริษัททุกประการ แต่ที่สำคัญที่สุดคณะกรรมการจะต้องทำตามคำสั่งหรือข้อบังคับที่คณะกรรมการของบริษัทได้กำหนดให้ทุกอย่างทุกประการ จะทำเกินคำสั่งหรือเกินข้อบังคับไม่ได้ ความเกี่ยวพันระหว่างบริษัทกับบุคคลภายนอกในกิจการที่กรรมการได้กระทำ

มาตรา 1166 ได้บัญญัติว่า “บรรดาการซึ่งกรรมการคนหนึ่งได้ทำไปแม้ในภายหลังความปรากฏว่าการแต่งตั้งกรรมการคนนั้นมีข้อบกพร่องอยู่บ้างก็ดี หรือเป็นผู้บกพร่องด้วยองค์คุณควรแก้ตำแหน่งกรรมการก็ดี ท่านว่าการที่ได้ทำนั้นย่อมสมบูรณ์เสมือนดังว่าบุคคลผู้นั้นได้รับการแต่งตั้งโดยถูกต้องและบริบูรณ์ด้วยองค์คุณของกรรมการ”

มาตรา 1167 ได้บัญญัติว่า “ความเกี่ยวพันกันระหว่างกรรมการและบริษัทและบุคคลภายนอกนั้นท่านให้บังคับตามบทบัญญัติ แห่งประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยตัวแทน”

บริษัทเป็นนิติบุคคลชนิดหนึ่ง การบริหารงานบริษัทจะต้องดำเนินไปตามวัตถุประสงค์ที่ได้จดทะเบียนไว้ คณะกรรมการเป็นผู้บริหารงานของบริษัท กิจการต่าง ๆ ที่คณะกรรมการได้กระทำลงไปโดยได้ดำเนินไปภายใต้ข้อบังคับและขอบเขตวัตถุประสงค์ของบริษัทแล้ว กิจการเหล่านั้นย่อมผูกพัน

บริษัทนิติบุคคลนั้นหาผูกพันกรรมการเหล่านั้นไม่ เพราะกฎหมายถือว่า กรรมการบริษัทเป็นผู้แทนของบริษัททำหน้าที่ ประจักษ์ตัวแทนของบริษัทต่อบุคคลภายนอก ถึงแม้ความจะปรากฏขึ้นภายหลังว่า การเป็นกรรมการบริษัทนั้นได้รับการ แต่งตั้งมาโดยมีข้อบกพร่องไม่ถูกต้องตามขั้นตอนของกฎหมาย หรือขาดคุณสมบัติในการเป็นกรรมการ เช่นไม่มีหุ้นครบตาม จำนวนที่กำหนดไว้สำหรับคุณสมบัติของกรรมการหรือได้โอน หุ้นไปภายหลังเป็นเหตุให้มีหุ้นไม่ถึงจำนวนตามที่กำหนดไว้ สำหรับคุณสมบัติของการเป็นกรรมการ กฎหมายก็ถือว่า กิจกรรมต่าง ๆ ที่กรรมการคนนั้นได้กระทำไปภายในขอบเขต วัตถุประสงค์ และข้อบังคับของบริษัท แล้วย่อมผูกพันบริษัทอยู่ วันยังค่ำ บริษัทจะมาอ้างข้อบกพร่องต่าง ๆ ของกรรมการ เพื่อปิดความรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอกไม่ได้ เหตุผลที่กฎหมายได้ บัญญัติมาตรา 1166 ไว้ ก็เพื่อจะให้ความคุ้มครองบุคคลภายนอก ที่สุจริต มิให้เสียเปรียบบริษัทที่เห็นว่า พอจะขาดทุนแลยเรียก ข้ออ้างต่าง ๆ เพื่อจะไม่ยอมรับข้อผูกพันที่กรรมการไปกระทำ ไว้กับบุคคลภายนอกนั้น

ความเกี่ยวพันระหว่างกรรมการกับบริษัท

ความเกี่ยวพันระหว่างกรรมการกับบริษัทนั้นเราแบ่ง แยกรายละเอียดออกเป็นเรื่อง ๆ ดังต่อไปนี้

หน้าที่ของกรรมการ

มาตรา 1168 ได้บัญญัติว่า “ในอันที่จะประกอบกิจการ ของบริษัทนั้น กรรมการต้องใช้ความเอื้อเพื่อสอดส่องอย่าง บุคคลค้าขายประกอบด้วยความระมัดระวัง”

ว่าโดยเฉพาะ กรรมการต้องรับผิดชอบร่วมกันในประการ ต่าง ๆ ดังจะกล่าวต่อไปนี้คือ

1. การใช้เงินค่าหุ้นนั้นได้ใช้กันจริง
2. จัดให้มีและรักษาไว้ให้เรียบร้อย ซึ่งบรรดาสมุดบัญชี และเอกสารที่กฎหมายกำหนดไว้
3. การแจกเงินปันผลหรือดอกเบี้ยให้เป็นไปโดยถูกต้อง

ตามที่กฎหมายกำหนดไว้

4. บังคับการให้เป็นไปโดยถูกต้องตามมติของที่ประชุมใหญ่

อนึ่ง ท่านห้ามมิให้ผู้เป็นกรรมการประกอบการค้าใด ๆ อันมีสภาพเป็นอย่างเดียวกันและเป็นการแข่งขันกับการค้าขายของบริษัทนั้น ไม่ว่าทำเพื่อประโยชน์ตนหรือประโยชน์ผู้อื่น หรือไปเข้าหุ้นส่วนไม่จำกัดความรับผิดชอบในห้างค้าขายอื่น ซึ่งประกอบกิจการมีสภาพเป็นอย่างเดียวกันและแข่งขันกับกิจการบริษัท โดยมิได้รับความยินยอมของที่ประชุมใหญ่ของผู้ถือหุ้น บทบัญญัติที่กล่าวข้างบนนี้ให้ใช้บังคับตลอดถึงบุคคลซึ่งเป็นผู้แทนของกรรมการด้วย”

จากบทบัญญัติของมาตรานี้ เราสามารถกำหนดหน้าที่ของกรรมการออกเป็น 2 ประการคือ

ประการที่ 1 หน้าที่รับผิดชอบเฉพาะตัวของกรรมการแต่ละคน

กฎหมายได้กำหนดไว้ในมาตรา 1168 นี้ว่า เรื่องต่อไปนี้กรรมการได้ทำลงไปจะต้องรับผิดชอบเป็นการเฉพาะตัวของผู้ทำเท่านั้นคือ

1. ในการประกอบกิจการของบริษัท กรรมการแต่ละคนด้วยตัวของตัวเอง ต้องใช้ความเอื้อเพื่อสอดส่องอย่างบุคคลค้าขายผู้ประกอบด้วยความระมัดระวัง

หน้าที่อันนี้เป็นหน้าที่เฉพาะตัวของแต่ละกรรมการที่จะต้องปฏิบัติการประกอบกิจการของบริษัทให้ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ของบริษัทอย่างระมัดระวัง สิ่งใดถ้าทำไปแล้วจะก่อความเสียหายให้บริษัทก็ไม่ทำลงไป หรือทราบว่าการใดที่บริษัทติดต่อกับบุคคลภายนอกแล้วจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่บริษัท กรรมการผู้นั้นจะต้องรับผิดชอบแห่งความเสียหายนั้นต่อบริษัทเป็นส่วนตัว

2. กรรมการของบริษัทหรือผู้แทนของกรรมการนั้น ต้องไม่ประกอบการค้าขายอย่างใดอันมีสภาพเป็นอย่างเดียวกัน

และเป็นการแข่งขันกับการค้าของบริษัท ไม่ว่าจะทำเพื่อประโยชน์ของตนเองหรือเพื่อประโยชน์ของผู้อื่น

หน้าที่อันนี้เป็นการเฉพาะตัวอีกอันหนึ่งของกรรมการ คือจะไปทำการแข่งขันกับบริษัทไม่ได้ ไม่ว่าจะทำเพื่อประโยชน์ของตนเองหรือของผู้อื่น เหตุที่ห้ามทำก็เพราะว่าตัวเองจะต้องมีความรับผิดชอบในหน้าที่บริหารงานให้บริษัทที่ตนเป็นกรรมการอยู่นั้นเจริญก้าวหน้า ฉะนั้นจึงห้ามเจียดเวลาไปสนใจกับงานอื่นที่มีการค้าขายแบบเดียวกับบริษัทเป็นอันขาด

3. กรรมการของบริษัทต้องไม่เข้าเป็นหุ้นส่วนไม่จำกัดความรับผิดชอบในห้างค้าขายอื่น ซึ่งประกอบกิจการมีสภาพเป็นอย่างเดียวกัน และแข่งขันกับกิจการของบริษัท

หน้าที่อันนี้ก็เช่นเดียวกับข้อ 2 ที่กล่าวมาข้างต้น หน้าที่อันนี้ห้ามเข้าไปเป็นหุ้นส่วนไม่จำกัดความรับผิดชอบในห้างอื่นที่ประกอบกิจการเหมือนและแข่งขันกับงานของบริษัท มีปัญหาน่าคิดว่า ถ้ากรรมการได้เข้าไปเป็นหุ้นส่วนที่จำกัดความรับผิดชอบในห้างอื่น ถึงแม้ห้างนั้นจะแข่งขันและดำเนินงานค้าขายเหมือนกับบริษัทที่ตนเป็นกรรมการอยู่จะได้ไหม ปัญหานี้ตอบได้ว่า เราต้องตีความตามตัวบทกฎหมายในมาตรา 1168 นี้โดยเคร่งครัด เพราะการไปจำกัดสิทธิเสรีภาพของมนุษย์นั้นก็เป็น การไม่ชอบด้วยกฎหมายที่ว่าด้วยสิทธิของมนุษย์ชนอยู่แล้ว ฉะนั้นเมื่อกฎหมายมาตรา 1168 ห้ามเข้าไปเป็นหุ้นส่วนที่ไม่จำกัดความรับผิดชอบในห้างอื่นที่กระทำการแข่งขันกับบริษัทที่ตนเป็นกรรมการอยู่ เราก็ต้องตีความโดยเคร่งครัดว่าเป็นการห้ามมิให้เข้าไปเป็นหุ้นส่วนไม่จำกัดความรับผิดชอบเท่านั้น ฉะนั้นถ้าเข้าไปเป็นหุ้นส่วนที่จำกัดความรับผิดชอบในห้างหุ้นส่วนที่ทำการแข่งขันกับบริษัทที่ตนเป็นกรรมการอยู่ก็ต้องทำได้ เพราะไม่มีบทกฎหมายมาตราใดบัญญัติห้ามไว้

ขอยกเว้น หน้าที่เฉพาะตัวตามที่กล่าวมาในข้อ 2 และข้อ 3 นี้ ถ้าที่ประชุมใหญ่ของบรรดาผู้ถือหุ้นยินยอมให้กระทำ ได้ก็ทำได้เลย แต่ถ้าไม่อนุญาตและไปกระทำลง ถ้าเกิดความ

เสียหายแก่บริษัทที่ตนเป็นกรรมการอยู่ กรรมการผู้นั้นจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบความเสียหายนั้นต่อบริษัทด้วยเป็นส่วนตัว

ประการที่ 2 หน้าที่รับผิดชอบร่วมกันในหมู่กรรมการ

จากตัวบทมาตรา 1168 นี้จะเห็นได้ว่า การบริหารงานโดยกรรมการของบริษัท แต่ละคนนั้นต่างคนต่างรับผิดชอบงานในหน้าที่ของตนเท่านั้น ไม่ก้าวล่วงงานของกรรมการคนอื่น ๆ แต่ก็มีการบางอย่างที่กฎหมายได้กำหนดให้กรรมการทุกคนต้องมีหน้าที่รับผิดชอบร่วมกันไม่ว่าคนใดคนหนึ่งจะทำขึ้นมาก็ตาม มีดังต่อไปนี้

1. การใช้เงินค่าหุ้นนั้นได้ใช้กันจริง

เป็นหน้าที่ของกรรมการทุกคนที่จะเรียกเงินค่าหุ้นจากผู้ถือหุ้นทั้งหลายที่ยังส่งใช้ไม่ครบ และเมื่อผู้ถือหุ้นได้ส่งเงินมาชำระค่าหุ้น กรรมการของบริษัทจะต้องจดลงในทะเบียนผู้ถือหุ้นว่าใช้เงินแล้ว ถ้าผู้ถือหุ้นยังไม่ได้ส่งเงินมา แต่กรรมการกลับจดลงไปในทะเบียนผู้ถือหุ้นว่าได้ใช้เงินแล้วเช่นนี้ กรรมการคนอื่นที่ไม่ได้รู้เรื่องนี้ก็ต้องรับผิดชอบด้วย เพราะกฎหมายได้บัญญัติไว้เลยว่าเป็นหน้าที่ของกรรมการทุกคนจะต้องรับผิดชอบร่วมกันในเงินค่าหุ้นนี้

2. จัดให้มีและรักษาไว้ให้เรียบร้อยซึ่งบรรดาสมุดบัญชี และเอกสารที่กฎหมายกำหนดไว้

อันนี้เป็นหน้าที่ของกรรมการทุกคนร่วมกันในการดูแลรักษาสมุดบัญชีและเอกสารต่าง ๆ ของบริษัท ถ้าเกิดการเสียหายหรือสูญหายไป กรรมการทุกคนต้องรับผิดชอบร่วมกัน ถึงแม้ว่าการหายหรือการเสียหายนั้นเกิดจากการกระทำของกรรมการคนใดคนหนึ่งก็ตาม

3. การจ่ายเงินปันผลหรือดอกเบี้ยให้เป็นไปโดยถูกต้องตามกฎหมายที่กำหนดไว้

ถ้าเงินปันผลหรือดอกเบี้ยได้แจกจ่ายไปยังบรรดาผู้ถือหุ้นโดยทำการฝ่าฝืนบทบัญญัติที่กฎหมายกำหนดไว้ เช่นล้มชักทุนสำรองไว้ และบรรดาผู้ถือหุ้นก็ได้รับไปแล้วโดยสุจริตเช่นนี้

เจ้าหน้าที่บริษัทมีสิทธิฟ้องเรียกเงินจำนวนนี้จากกรรมการทุกคนให้รับผิดชอบร่วมกันได้ แต่ไม่มีสิทธิไปเรียกคืนจากผู้ถือหุ้นที่ได้รับไปโดยสุจริตแล้ว

4. บังคับการให้เป็นไปโดยถูกต้องตามมติของที่ประชุมใหญ่

อันนี้เป็นหน้าที่ของคณะกรรมการทุกคนจะต้องยึดถือปฏิบัติตามมติต่าง ๆ ของที่ประชุมใหญ่ หากกรรมการคนใดคนหนึ่งไม่ปฏิบัติตามมติของที่ประชุมใหญ่แล้ว ก็ต้องถือว่าเป็นความผิดของกรรมการทุกคนด้วย จะต้องร่วมกันรับผิดชอบทั้งหมด

การฟ้องร้องกรรมการที่ทำความเสียหายให้แก่บริษัท

มาตรา 1169 “ถ้ากรรมการทำให้เกิดเสียหายแก่บริษัท บริษัทจะฟ้องร้องเรียกเอาสินไหมทดแทนแก่กรรมการก็ได้ หรือในกรณีที่บริษัทไม่ยอมฟ้องร้อง ผู้ถือหุ้นคนหนึ่งคนใดจะเอาคดีนั้นขึ้นมาก็ได้

อนึ่งการเรียกร้องเช่นนี้ เจ้าหน้าที่ของบริษัทจะเป็นผู้เรียกบังคับก็ได้ เท่าที่เจ้าหน้าที่ยังมีสิทธิเรียกร้องแก่บริษัทอยู่”

มาตรา 1170 “เมื่อการซึ่งกรรมการคนใดได้ทำไปได้รับอนุมัติของที่ประชุมใหญ่แล้ว ท่านว่ากรรมการคนนั้นไม่ต้องรับผิดชอบในการนั้นต่อผู้ถือหุ้นซึ่งได้ให้อนุมัติ หรือต่อบริษัทอีกต่อไป

ท่านห้ามมิให้ผู้ถือหุ้นซึ่งมิได้ให้อนุมัติด้วยนั้นฟ้องคดีเมื่อพ้นเวลา 6 เดือน นับแต่วันที่ประชุมใหญ่ให้อนุมัติแก่การเช่นนั้น”

การดำเนินกิจการบริหารงานของบริษัทและถ้ากรรมการได้ปฏิบัติไปภายในขอบเขตวัตถุประสงค์และข้อบังคับของบริษัทแล้ว กรรมการก็ไม่ต้องรับผิดชอบเป็นการส่วนตัวถ้าเกิดความเสียหาย เพราะถือว่ากิจการนั้นได้กระทำลงโดยบริษัทเอง แต่ก็ต้องดูด้วยว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้น เกิดขึ้นเพราะกรรมการกระทำไปโดยขาดความระมัดระวังหรือเปล่า ถ้าขาดความระมัดระวังถึงแม้จะทำอยู่ภายในขอบเขตวัตถุประสงค์และข้อบังคับของบริษัทแล้ว บริษัทก็มีสิทธิเรียกค่าเสียหายนี้จาก

กรรมการผู้นั้นได้ แต่บริษัทไม่มีสิทธิเรียกเอาจากบุคคลภายนอกได้

ถ้ากรรมการคนใดปฏิบัติงานเกินขอบเขตวัตถุประสงค์ กรรมการผู้นั้นต้องรับผิดชอบด้วยตัวเอง บริษัทและผู้ถือหุ้นไม่ต้องรับผิดชอบ และที่ประชุมใหญ่ของผู้ถือหุ้นจะลงมติรับรองการกระทำนี้ของกรรมการไม่ได้ แต่ถ้าหากกรรมการดำเนินกิจการของบริษัทอยู่ภายในขอบเขตวัตถุประสงค์ของบริษัท แต่ได้ทำการเกินขอบเขตอำนาจของกรรมการตามที่ข้อบังคับของบริษัทกำหนดไว้ กรรมการผู้นั้นก็ต้องรับผิดชอบส่วนตัว แต่การกระทำผิดพลาดเกินอำนาจนี้ กรรมการอาจจะขอให้ที่ประชุมใหญ่ให้สัตยาบันการกระทำของตนนี้ได้ ถ้าที่ประชุมใหญ่ลงมติยอมให้สัตยาบันการกระทำของกรรมการนี้ กรรมการผู้นั้นก็พ้นจากความรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอก และบริษัทจะเป็นผู้รับผิดชอบต่อบุคคลภายนอกเองต่อไป

เมื่อใดที่กรรมการได้ทำให้เกิดความเสียหายต่อบริษัท (กิจการนั้นได้ผูกพันบริษัท) ผู้ที่จะฟ้องร้องกรรมการนั้นได้คือ 1. บริษัท และ 2. ผู้ถือหุ้นคนใดคนหนึ่งที่มีอำนาจฟ้องกรรมการคนนั้นได้ถ้าบริษัทไม่ยอมฟ้อง (ข้อสังเกตต้องปรากฏข้อเท็จจริงว่าบริษัทไม่ยอมฟ้องเสียก่อน)

ในกรณีที่ผู้ถือหุ้นฟ้องร้องนี้ ผู้ถือหุ้นจะฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนนั้นเป็นของตนเองไม่ได้ จะต้องฟ้องเรียกให้แก่บริษัท เพราะเหตุว่า บริษัทจำกัดมีสภาพเป็นนิติบุคคล มีสิทธิและหน้าที่ต่างหากจากผู้ถือหุ้น เมื่อกรรมการไปทำความเสียหายขึ้นต้องถือว่าบริษัทนั้นเสียหายโดยตรง ส่วนผู้ถือหุ้น ถึงแม้จะอ้างว่ามีส่วนได้เสียกับบริษัท ก็ต้องถือว่า เป็นการเสียหายโดยทางอ้อม คือว่าจะได้รับการแบ่งเงินปันผลน้อยลงนั่นเอง ฉะนั้นผู้ถือหุ้นจึงไม่มีอำนาจฟ้องเรียกค่าสินไหมให้ตนเองได้ และ 3. เจ้าหนี้ของบริษัทก็มีอำนาจฟ้องกรรมการผู้ทำความเสียหายแก่บริษัทได้เท่าที่เจ้าหนี้ยังคงมีสิทธิเรียกร้องต่อบริษัท

หมายความว่า ถ้าเจ้าหนี้ยังมีหนี้กับบริษัทอยู่เท่าใด

เจ้าหนี้ก็สามารถใช้สิทธิเรียกร้องของบริษัทฟ้องเล่นงานกรรมการ
การผู้ทำความเสียหายคนนั้นได้เท่าจำนวนหนี้ที่บริษัทเป็นลูกหนี้
อยู่ได้เท่านั้นจะเรียกร้องเกินกว่านี้ไม่ได้

ได้กล่าวมาแล้วว่า ถ้ากรรมการได้ไปกระทำการ
กับบุคคลภายนอก โดยทำนอกขอบเขตวัตถุประสงค์ของบริษัท
แล้ว บริษัทไม่ต้องรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอกเลย แต่ถ้ากรรม
การเพียงไปกระทำให้เกิดขอบอำนาจของกรรมการที่ได้จด
ทะเบียนไว้เท่านั้น ยังถือว่าอยู่ในขอบเขตวัตถุประสงค์ของบริษัท
อยู่ฉะนั้นบริษัทต้องรับผิดชอบต่อผู้พัวพันในสัญญาต่อบุคคลภายนอก
และบริษัทก็มีสิทธิที่จะฟ้องเล่นงานเรียกค่าเสียหายที่เสียไปได้
จากกรรมการคนนั้น แต่กรรมการผู้นั้นก็มีสิทธิที่จะขอให้ประ
ชุมใหญ่ผู้ถือหุ้น ยอมรับหรือให้สัตยาบันในกิจการที่ตนได้
กระทำไปเกินขอบอำนาจของกรรมการก็ได้ และถ้าที่ประชุม
ใหญ่มีความเห็นแตกแยกเป็น 2 กลุ่ม คือมีทั้งผู้ถือหุ้นที่ยอมรับ
และผู้ถือหุ้นที่ไม่ยอมรับ และปรากฏว่าฝ่ายยอมรับเป็นเสียงข้าง
มากของที่ประชุมใหญ่แล้ว กฎหมายมาตรา 1170 ถือว่า กรรม
การผู้นั้นไม่ต้องรับผิดชอบต่อบริษัท และผู้ถือหุ้นที่ให้สัตยาบันใน
การนั้นแต่กรรมการยังต้องรับผิดชอบต่อผู้ถือหุ้นที่ไม่ยอมรับอยู่ภาย
ใน 6 เดือน นับแต่ที่ประชุมใหญ่ได้อนุมัติในเรื่องนี้ หมายความว่า
ระยะ 6 เดือนเป็นอายุความที่กฎหมายกำหนดให้ผู้ถือหุ้นที่
ไม่ยอมให้สัตยาบันฟ้องเรียกค่าเสียหายต่อกรรมการเสีย ถ้าเกิน
6 เดือน แล้วหมดสิทธิฟ้องทันที

ข้อสังเกต ถ้าที่ประชุมใหญ่ไม่ยอมให้สัตยาบันในเรื่อง
ที่กรรมการทำเกินขอบอำนาจของกรรมการนี้ ผลทางกฎหมาย
กรรมการจะต้องรับผิดชอบต่อบริษัท และผู้ถือหุ้น
ทุก ๆ คน ไม่มีข้อแม้ใด ๆ ทั้งสิ้น

เรื่องที่ 3 เรื่องการดูแลครอบงำการจัดการ

เราทราบแล้วว่าผู้บริหารงานบริษัทโดยตรง ก็คือ
คณะกรรมการของบริษัท บรรดาผู้ถือหุ้นทั้งหลายนั้นไม่มีสิทธิ
เข้าไปบริหารงานโดยตรง แต่มีสิทธิที่จะคอยดูแลให้คำแนะนำ

ต่าง ๆ ต่อคณะกรรมการบริษัทได้เหมือนกัน ซึ่งเรียกว่า การดูแลครอบอำนาจอจัดการแต่อย่างไรก็ตาม ถึงแม้จะให้คำแนะนำต่อคณะกรรมการ คณะกรรมการจะไม่ไปปฏิบัติตามก็ได้ ผู้ถือหุ้นก็ไม่มีสิทธิจะไปทำอะไรคณะกรรมการได้ จะทำได้ก็ตอนประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้นเท่านั้นที่จะรวมหัวกันลงนามคณะกรรมการได้ กล่าวคือถ้าคณะกรรมการปฏิบัติงานไม่ดี ก็เสนอปลดกันในที่ประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้นกันเลย

เรื่องการประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้น

ต่อไปนี้จะศึกษาถึงเรื่องการประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้นของบริษัทต่อไป

การประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้นของบริษัทนับตั้งแต่บริษัทจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลแล้วมีอยู่ 2 ชนิดด้วยกันคือ

1. การประชุมใหญ่สามัญ
2. การประชุมใหญ่วิสามัญ

การประชุมใหญ่สามัญ

การประชุมใหญ่สามัญ หมายถึง การประชุมใหญ่ของบรรดาผู้ถือหุ้นทั้งหมดประจำปี หรือประจำเดือนตามที่ได้กำหนดไว้ในข้อบังคับของบริษัทนั่นเอง

ตามปกติแล้ว คำว่า สามัญ แปลว่า ปกติ ฉะนั้นการประชุมใหญ่สามัญก็คือการประชุมใหญ่ที่ได้กำหนดไว้แน่ชัดเลยว่าจะประชุมกันเมื่อใด บางทีปีหนึ่งข้อบังคับของบริษัทอาจกำหนดไว้ว่า ให้มีการประชุมใหญ่สามัญทุกเดือน หรือทุก 3 เดือน ทุก 6 เดือน ก็ย่อมได้ แต่ถ้าข้อบังคับของบริษัทไม่ได้กำหนดไว้ว่าจะประชุมใหญ่กันในรูปแบบปกติเมื่อใด กฎหมายได้กำหนดไว้ว่าให้ประชุมกันปีละครั้ง ถ้าดำเนินบริษัทมาแล้วเกิน 1 ปี ยังไม่มีการประชุมใหญ่ของบรรดาผู้ถือหุ้นเลยอย่างนี้ คณะกรรมการบริษัทได้กระทำความผิดกฎหมาย จะต้องร่วมกันรับผิดชอบการต่าง ๆ ที่ทำไปเป็นโมฆะทั้งสิ้น

การประชุมใหญ่สามัญครั้งแรก

มาตรา 1171 ได้บัญญัติว่า “ให้มีการประชุมผู้ถือหุ้นทั่ว

ไปเป็นประชุมใหญ่ ภายใน 6 เดือนนับแต่วันที่ได้จดทะเบียน
บริษัท และต่อนั้นก็ให้มีการประชุมเช่นนี้ครั้งหนึ่งเป็นอย่าง
น้อยทุกระยะเวลาสิบสองเดือน การประชุมเช่นนี้เรียกว่าประชุม
สามัญ การประชุมใหญ่คราวอื่นบรรดามีนอกจากนี้เรียกว่า
ประชุมวิสามัญ”

จากมาตรา 1171 จะเห็นได้ว่ากฎหมายได้กล่าวถึงการ
ประชุมใหญ่สามัญครั้งแรกจะต้องเริ่มจัดให้มีขึ้นภายใน
6 เดือน นับแต่วันที่บริษัทได้จดทะเบียนตั้งบริษัทขึ้นมา เหตุผล
ที่กฎหมายได้บังคับให้จัดประชุมเสียภายใน 6 เดือน ก็เพื่อให้
ทางคณะกรรมการแสดงผลงานต่าง ๆ ที่นำมาให้บรรดาผู้ถือหุ้น
ทราบเพราะระยะเวลา 6 เดือน ก็นับว่าเป็นระยะเวลาอันสมควร
ที่จะแจ้งให้บรรดาผู้ถือหุ้นเขาได้ทราบบ้างว่างานที่ทำลงไปนั้นมี
ข้อขัดข้องทางไหนบ้างหรือไม่ หรือกำลังเจริญดีในทุกทาง
กฎหมายได้กำหนดให้เป็นหน้าที่ของบริษัทเลยทีเดียวว่าจะต้อง
จัดประชุม แต่ถ้าบริษัทละเลยเกินกำหนด 6 เดือนแล้วยังไม่ยอม
จัดการประชุมใหญ่ครั้งแรกอีกเช่นนี้ กฎหมายถือว่ากิจการ
ต่าง ๆ ที่ทำไปนั้นใช้ไม่ได้เป็นโมฆะทั้งสิ้น ถ้าเกิดความเสียหาย
ขึ้นคณะกรรมการบริษัททุกคนต้องรับผิดชอบร่วมกันต่อบรรดา
ผู้ถือหุ้นทั้งหมด

การประชุมใหญ่สามัญครั้งแรกนี้กฎหมายได้กำหนด
ให้กระทำภายใน 6 เดือน นับแต่ได้จดทะเบียนตั้งบริษัทมา
ส่วนจะจัดประชุมในเดือนไหนก่อน 6 เดือนก็ได้ แต่อย่าเกิน
6 เดือนเป็นอันขาด จะผิดกฎหมายทันที

หลังจากที่ได้มีการประชุมใหญ่สามัญครั้งแรกภายใน
6 เดือนแล้ว กฎหมายได้กำหนดไว้ว่าให้มีการประชุมใหญ่
สามัญปกติทุก ๆ รอบระยะ 12 เดือน หรือพูดได้ว่าทุก ๆ 1
ปี ให้มีการประชุมใหญ่สามัญอย่างน้อย 1 ครั้งส่วนภายใน
1 ปี บริษัทจะจัดให้มีการประชุมใหญ่สามัญกี่ครั้งก็ได้แต่
ต้องกำหนดไว้ในข้อบังคับของบริษัทให้ชัดเจนด้วย

ในการประชุมใหญ่สามัญประจำปีทุกครั้ง ส่วนมาก

เรื่องที่จะบรรจุไว้ในวาระการประชุมจะมีเรื่องดังต่อไปนี้

1. เรื่องผลงานที่ทางบริษัทได้ปฏิบัติมาในรอบปี
2. เรื่องฐานะทางการเงินของบริษัทในรอบปีซึ่งเป็นหน้าที่ของผู้สอบบัญชี ต้องเป็นผู้เสนอรายงานให้ที่ประชุมใหญ่ทราบ
3. เรื่องผู้สอบบัญชี เสนอขออนุมัติบัญชีงบดุล
4. เรื่องการเลือกตั้งกรรมการใหม่ หรือผู้สอบบัญชีใหม่ก็ดี
5. เรื่องอื่น ๆ อันเกี่ยวกับการบริหารงานบริษัท
6. เรื่องเงินปันผลประจำปี

การประชุมใหญ่วิสามัญ

หมายถึงการเรียกประชุมใหญ่ของผู้ถือหุ้นในกรณีพิเศษ และไม่ได้อยู่ในรอบระยะเวลาของการประชุมใหญ่สามัญปกติ ซึ่งมีในกรณีต่อไปนี้คือ

1. ตามมาตรา 1172 (1) ที่ว่า “เมื่อกรรมการเห็นสมควร” คำว่าเห็นสมควรนั้นขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของคณะกรรมการบริษัทว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นในบริษัทนั้นสมควรที่จะเรียกประชุมใหญ่บรรดาผู้ถือหุ้นให้มาตัดสินปัญหากันหรือไม่ ถ้ากรรมการเห็นว่าปัญหานี้สำคัญจะเกิดผลร้ายแรงในการบริหารงานของบริษัทต่อไป ก็มีสิทธิที่จะเรียกให้มีการประชุมใหญ่วิสามัญ เป็นกรณีพิเศษได้

2. ตามมาตรา 1172 (2) ที่ว่า “เมื่อบริษัทขาดทุนถึงถึงจำนวนต้นทุน” การดำเนินกิจการบริษัทถ้าเกิดขาดทุนเรื่อย ๆ จนกระทั่งถึงครึ่งหนึ่งของจำนวนทุนที่ตั้งไว้ กฎหมายได้กำหนดไว้เลยว่า คณะกรรมการบริษัทจะต้องเรียกประชุมใหญ่วิสามัญบรรดาผู้ถือหุ้นทั้งหมดเพื่อมาพิจารณาวิเคราะห์ปัญหาการดำเนินกิจการที่ขาดทุนนี้ว่าจะตัดสินใจดำเนินกิจการอย่างไรดีต่อไป

ตามหลักเกณฑ์ข้อ 2 นี้ เป็นหน้าที่ของคณะกรรมการต้องรีบเรียกประชุมใหญ่วิสามัญทันทีโดยรีบด่วน ไม่เหมือนหลัก

เกณฑ์ข้อ 1 ที่ว่าจะเรียกประชุมใหญ่วิสามัญก็ได้ เพราะกฎหมายเปิดโอกาสให้ใช้ดุลยพินิจว่าอย่างไรสมควรหรือไม่

3. ตามมาตรา 1173 ที่ว่า “เมื่อผู้ถือหุ้นรวมกันได้จำนวนหุ้นไม่น้อยกว่า 1 ใน 5 ของจำนวนหุ้นทั้งหมดได้เข้าชื่อกันทำหนังสือร้องขอต่อบริษัทให้เปิดการประชุมวิสามัญ โดยในหนังสือนั้นได้ระบุวัตถุประสงค์ที่เรียกให้มีการประชุมด้วยว่าเรื่องอะไร”

หลักเกณฑ์ข้อที่ 3 นี้ เมื่อเกิดปัญหาขึ้นในบริษัท แล้วทางคณะกรรมการบริษัทเห็นว่ายังไม่สมควรที่จะเรียกให้มีการประชุมใหญ่วิสามัญ แต่บรรดาผู้ถือหุ้นทั้งหลายเห็นตรงข้ามกับทางคณะกรรมการว่า เรื่องที่เกิดขึ้นเป็นปัญหาใหญ่ที่จะทำให้บริษัทจะอยู่รอดหรือไม่เช่นนี้ บรรดาผู้ถือหุ้นทั้งหลายก็มีวิธีการที่จะให้มีการประชุมใหญ่วิสามัญได้ โดยทำเป็นหนังสือเข้าชื่อกันพร้อมกันกับตรวจดูว่าพวกที่ลงชื่อนี้มีหุ้นรวมกันถึง 1 ใน 5 ของจำนวนหุ้นทั้งหมดหรือไม่ เช่น บริษัทมีหุ้นทั้งหมด 1,000 หุ้น ผู้ถือหุ้นที่ลงชื่อนี้จะต้องมีหุ้นรวมกันได้ไม่น้อยกว่า 200 หุ้น ถึงจะมีสิทธิยื่นหนังสือถึงคณะกรรมการบริษัทขอให้เปิดการประชุมใหญ่วิสามัญในหัวข้อที่แจ้งไว้ในหนังสือที่ยื่นไปนี้ได้

มาตรา 1174 ว่าเมื่อกรรมการได้รับหนังสือที่ยื่นจากบรรดาผู้ถือหุ้นที่ขอให้เปิดประชุมใหญ่วิสามัญแล้ว กรรมการจะต้องตรวจดูว่า บรรดาผู้ลงชื่อนี้มีหุ้นรวมกันถึง 1 ใน 5 ของจำนวนหุ้นทั้งหมดหรือไม่ ถ้าถูกต้องแล้ว กรรมการต้องรีบเรียกประชุมใหญ่วิสามัญทันทีอย่าชักช้า แต่อย่างไรก็ตามถ้ากรรมการไม่ยอมเรียกประชุมใหญ่ทันทีก็กลับละเลยทำชักช้ากฎหมายได้ให้อำนาจบรรดาผู้ถือหุ้นนั้นมีสิทธิเรียกประชุมใหญ่วิสามัญเองได้เลย ถ้าเลยกำหนด 30 วัน นับแต่วันยื่นคำร้องให้เรียกประชุมใหญ่ต่อกรรมการ แล้วกรรมการไม่ยอมเรียกประชุมใหญ่ให้

4. ตามมาตรา 1211 ที่ว่า “เมื่อตำแหน่งผู้สอบบัญชีว่างลง” ผู้สอบบัญชีนี้เป็นหัวใจอันหนึ่งของการบริหารงานบริษัท ถ้าตำแหน่งนี้ว่างลงเมื่อใด กรรมการบริษัทจะต้องรีบเรียกประชุมใหญ่วิสามัญ เพื่อให้ที่ประชุมแต่งตั้งบุคคลใหม่ทันทีจะทิ้งว่างไว้ไม่ได้

การเรียกประชุมใหญ่

มาตรา 1175 ได้บัญญัติว่า “ถ้าบอกกล่าวเรียกประชุมใหญ่ทุกคราวนั้นให้ลงพิมพ์โฆษณาอย่างน้อยสองคราวในหนังสือพิมพ์แห่งท้องที่ฉบับหนึ่งก่อนวันนัดประชุมไม่น้อยกว่า 7 วัน หรือส่งทางไปรษณีย์ไปยังผู้ถือหุ้นทุกคนบรรดามีชื่อในทะเบียนของบริษัทก่อนวันนัดประชุมไม่น้อยกว่า 7 วัน

ในคำบอกกล่าวนั้น ให้ระบุสถานที่ วัน เวลาและสภาพแห่งกิจการที่จะได้ประชุมปรึกษากันนั้นด้วย”

จากมาตรานี้ เป็นเรื่องทีกล่าวถึงวิธีการเรียกประชุมใหญ่ทั้ง 2 วิธีเลยไม่ว่าจะประชุมใหญ่สามัญ หรือประชุมใหญ่วิสามัญ จะต้องปฏิบัติตามมาตรานี้ กล่าวคือ กรรมการบริษัทมีวิธีการเรียกประชุมใหญ่ได้ 2 วิธีคือ

วิธีที่ 1 ลงแจ้งความในหนังสือพิมพ์แห่งท้องที่ฉบับใดฉบับหนึ่งอย่างน้อย 2 ครั้ง ก่อนวันนัดประชุมใหญ่ไม่น้อยกว่า 7 วัน

วิธีที่ 2 กรรมการได้ส่งจดหมายทางไปรษณีย์ไปยังบรรดาผู้ถือหุ้นทุกคนที่มีชื่อในทะเบียนของบริษัทให้ทราบล่วงหน้าก่อนวันนัดประชุมไม่น้อยกว่า 7 วัน

ทั้ง 2 วิธีนี้ กรรมการเลือกทำได้ และในคำบอกกล่าวไม่ว่าลงโฆษณาในหนังสือพิมพ์ หรือเขียนจดหมายบอกกล่าวไปนั้น จะต้องระบุถึงสถานที่ จะประชุมวันและเวลาที่จะประชุม และต้องกล่าวถึงกิจการที่จะประชุมปรึกษากันด้วย หรือพูดสั้น ๆ ว่าต้องบอกว่าจะประชุมเรื่องอะไรไปด้วย

ผู้ถือหุ้นทุกคนมีสิทธิจะเข้าประชุมในที่ประชุมใหญ่ได้เสมอ ไม่ว่าจะเป็นการประชุมชนิดใดคราวใด

มีปัญหว่า ผู้ถือหุ้นที่ถือหุ้นชนิดที่ออกให้แก่ผู้ถือ
ไม่ทราบว่าจะนัดประชุมใหญ่จะมาร้องคัดค้านภายหลังว่า การ
ประชุมใหญ่ไม่ถูกต้องเพราะตนไม่ได้รับแจ้งจากกรรมการ
ให้ทราบวันประชุมจึงไม่ได้เข้าประชุมจะได้ไหม

ปัญหานี้ตอบได้ว่า จะคัดค้านไม่ได้เพราะการส่ง
จดหมายไปยังบรรดาผู้ถือหุ้นนั้นกฎหมายได้กำหนดให้กรรม
การส่งจดหมายไปยังผู้ถือหุ้นที่มีชื่อระบุอยู่ในทะเบียนผู้ถือหุ้น
ของบริษัทเท่านั้นก็เป็นอันใช้ได้ ไม่ใช่ส่งจดหมายไปยังผู้ถือหุ้น
ที่ถือชนิดออกให้แก่ผู้ถือด้วย เพราะบริษัทไม่มีทางที่จะทราบที่
อยู่ได้ กฎหมายจึงตัดความยุ่งยากนี้ให้ส่งเฉพาะหุ้นที่ระบุชื่อนั้น
นั้น และอีกประการหนึ่ง การที่มาอ้างว่า เมื่อตนไม่ได้เข้าประ
ชุมด้วย ฉะนั้น การประชุมใหญ่นั้นไม่ถูกต้อง ข้ออ้างนี้ก็ใช้ไม่ได้
เพราะการประชุมใหญ่จะถูกต้องหรือไม่ต้องขึ้นอยู่กับจำนวน
องค์ประชุมที่กฎหมายกำหนดไว้คือ 1 ใน 4 ของจำนวนหุ้นทั้ง
หมด ถ้าผู้ถือหุ้นมาประชุมร่วมกันได้ 1 ใน 4 ของจำนวนหุ้น
ของบริษัทแล้ว การประชุมใหญ่นั้นก็ใช้ได้ สามารถตัดสิน
ปัญหาหรือปรึกษาหารือได้ทุกกิจการ

องค์ประชุมใหญ่

มาตรา 1178 ได้บัญญัติว่า “ในการประชุมใหญ่ ถ้าไม่มี
ผู้ถือหุ้นมาเข้าประชุมรวมกันแทนหุ้นได้ถึงจำนวนหนึ่งในสี่แห่ง
หุ้นของบริษัทเป็นอย่างน้อยแล้ว ท่านว่าที่ประชุมอันนี้จะปรึกษา
กิจการอันใดหาได้ไม่”

คำว่า องค์ประชุมใหญ่ หมายความว่าในการประชุม
ใหญ่แต่ละครั้งจะต้องมีผู้มาเข้าร่วมประชุมกันรวมหุ้นกันแล้ว
ต้องได้ 1 ใน 4 ของทุนบริษัทเป็นอย่างน้อยถึงจะเปิดประชุม
ใหญ่ได้ แสดงว่ากฎหมายได้คำนึงถึงจำนวนหุ้นมากกว่าจำนวน
คน เพราะบางทีคนหนึ่งอาจถือหุ้นหลาย ๆ หุ้นก็ได้ ฉะนั้น
ถ้ารวมหุ้นกันไม่ถึง 1 ใน 4 ของจำนวนหุ้นจำนวนของบริษัท
ก็จะเปิดประชุมไม่ได้ ต้องเลิกกันไปไว้คอยเรียกประชุมใน
คราวต่อไป

สมมุติว่า เมื่อถึงกำหนดเวลาที่เชิญประชุมจำนวนผู้ถือหุ้นที่มาประชุมยังไม่ครบถ้วนถึง 1 ใน 4 ของจำนวนหุ้นทั้งหมด จะแก้ปัญหาอย่างไร

ปัญหานี้ มาตรา 1179 ได้บอกว่าจะต้องรออยู่จน 1 ชั่วโมงล่วงไปแล้ว ถ้ายังไม่มียกประชุมครบ การประชุมอันนั้นก็เป็นการอันยกเลิกไป แต่อย่างไรก็ตามจะถือว่าการเรียกประชุมในเรื่องนั้น ๆ เลิกกันไปเลย หรือยังจะมีการเรียกประชุมมาพูดกันอีกในเรื่องนั้น ๆ ก็ต้องขึ้นอยู่กับผู้ที่เสนอให้มีการเรียกประชุม กล่าวคือ “ถ้าการประชุมครั้งนี้ได้ดำเนินการตามที่บรรดาผู้ถือหุ้นร้องขอ และปรากฏว่า บรรดาผู้ถือหุ้นมาไม่ครบองค์ประชุม กฎหมายถือว่าการเรียกประชุมในเรื่องที่ผู้ถือหุ้นต้องการนั้นสิ้นสุดเด็ดขาดไปเลย จะมาขอเรียกประชุมในเรื่องนั้นใหม่อีกไม่ได้ เพราะผู้ถือหุ้นต่าง ๆ ไม่สนใจอยู่แล้ว แต่ถ้าการเรียกประชุมกระทำโดยกรรมการบริษัทเป็นผู้เรียก และต้องยกเลิกเพราะองค์ประชุมมาไม่ครบ กฎหมายบอกว่าการกรรมการเรียกประชุมอีกครั้งหนึ่งภายใน 14 วัน นับแต่วันที่ที่มีการประชุมในครั้งแรก และถ้าครั้งที่ 2 นี้ องค์ประชุมยังไม่มาครบอีก กฎหมายบอกว่าจะให้ประชุมไปได้เลย ถือได้ว่ามีองค์ประชุมครบตามกฎหมายแล้ว และสามารถประชุมปรึกษาในกิจการได้ทุกเรื่องด้วย

ประธานที่ประชุมใหญ่

มาตรา 1180 ได้บัญญัติว่า “ในการประชุมผู้ถือหุ้นทั่วไปเป็นประชุมใหญ่ทุก ๆ ครั้ง ให้ผู้เป็นประธานในสภากรรมการหนึ่งเป็นประธาน ถ้าประธานกรรมการเช่นว่านี้ไม่มีตัวที่ดีหรือไม่มาเข้าประชุมจนล่วงเวลานัดไปแล้ว 15 นาทีก็ดี ให้ผู้ถือหุ้นทั้งหลายซึ่งอยู่ในที่นั้นเลือกผู้ถือหุ้นคนหนึ่งในจำนวนซึ่งมาประชุมขึ้นนั่งเป็นประธาน”

ตามมาตรานี้จะเห็นได้ว่า ตัวประธานที่ประชุมใหญ่นั้น กฎหมายให้อาคนที่เป็นประธานกรรมการบริษัทนั้นเองให้ทำหน้าที่ประธานของที่ประชุมใหญ่ แต่ถ้าปรากฏว่าบริษัทนั้นไม่

มีการแต่งตั้งประธานกรรมการไว้ หรือมีแต่เวลาประชุมกลับ
มาสายเกินเวลาที่กำหนดไว้ 15 นาทีขึ้นไป กฎหมายให้บรรดาผู้
ถือหุ้นที่มาประชุมกันนั้น เลือกใครก็ได้ที่เป็นผู้ถือหุ้นให้ขึ้นมา
ทำหน้าที่ประธานของที่ประชุมใหญ่ต่อไป ส่วนมากก็จะเลือก
จากผู้ถือหุ้นที่อาวุโสที่สุดในที่นั้น

ประธานของที่ประชุมใหญ่นี้มีอำนาจสั่งให้เลื่อนการ
ประชุมใหญ่ไปในเวลาอื่นก็ได้ แต่ต้องได้รับความยินยอมของ
บรรดาผู้มาประชุมเสียก่อน และในการประชุมต่อมาซึ่งเลื่อนมา
จากครั้งก่อนนั้น จะประชุมในเรื่องใหม่ ๆ ไม่ได้ ต้องประชุม
ในเรื่องเก่า ๆ ที่ได้บรรจุไว้ในวาระการประชุมครั้งก่อนให้หมด
เสียก่อน ส่วนเรื่องใหม่ ๆ นั้นให้ไปประชุมกันในคราวต่อไปซึ่ง
ถ้าจะมีขึ้น

หลักเกณฑ์ของผู้ถือหุ้นที่จะออกเสียงในการประชุมใหญ่

ผู้ถือหุ้นของบริษัททุกคนมีสิทธิที่เข้าประชุมใหญ่ได้
แต่การยกมือหรือลงคะแนนลับในการลงมติให้เรื่องต่าง ๆ แพ้
ชนะกันได้นั้น จะต้องประกอบด้วยหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ดังต่อไปนี้
ด้วย

**1. ตามมาตรา 1183 “ต้องมีหุ้นจำนวนเท่าที่ข้อบังคับ
กำหนดไว้”**

สิทธิการออกเสียงลงคะแนนในที่ประชุมใหญ่กับสิทธิ
การเข้าประชุมใหญ่นั้นไม่เหมือนกัน ผู้ถือหุ้นทุกคนมีสิทธิเข้า
ประชุมใหญ่ได้ แต่จะมีสิทธิออกคะแนนเสียงหรือไม่ต้องดูข้อ
บังคับของบริษัทว่า ได้กำหนดขีดจำกัดเกี่ยวกับจำนวนหุ้นไว้
หรือไม่ด้วยดังเช่นข้อบังคับระบุไว้ว่า ผู้ที่จะออกเสียงลงคะแนน
ในที่ประชุมใหญ่ได้ จะต้องถือหุ้นไว้อย่างน้อย 10 หุ้น และลงได้
เพียง 1 เสียงเท่านั้น ก็ต้องเป็นไปตามนี้ ทางออกของผู้ถือหุ้นซึ่ง
ไม่มีหุ้นถึงจำนวนที่กำหนดไว้ก็คือ ไปรวมกับพวกผู้ถือหุ้นคน
อื่นที่มีฐานะเหมือนกันให้ได้จำนวนเท่าที่กำหนดไว้ แล้วก็แต่งตั้ง
ผู้ถือหุ้นที่รวมกันนี้คนหนึ่งให้เป็นผู้รับมอบฉันทะ ออกเสียงแทน
ในการประชุมใหญ่นั้นได้ แต่อย่างไรก็ตามถ้าข้อบังคับของ

บริษัทได้กำหนดจำนวนหุ้นของผู้มีสิทธิออกเสียงไว้ ผู้ถือหุ้นทุกคนก็ย่อมมีสิทธิออกเสียงได้ แต่ก็ต้องประกอบกับหลักเกณฑ์ข้ออื่นด้วยเป็นสำคัญ

2. ตามมาตรา 1184 บัญญัติว่า “ต้องได้ชำระเงินค่าหุ้นที่บริษัทได้เรียกเอาแก่ตนเสร็จสิ้นแล้ว” หมายความว่า ได้ชำระค่าหุ้นให้ครบจำนวนที่บริษัทได้เรียกให้ชำระแต่ละคราวเรียบร้อยแล้ว มิได้หมายความว่า ต้องชำระให้ครบจำนวนมูลค่าของหุ้นนั้น ๆ เช่น ราคาหุ้นมีมูลค่า 100 บาท ครั้งแรกได้จ่ายค่าหุ้นไปแล้ว 25 บาท ต่อมาบริษัทได้เรียกให้ชำระอีก 50 บาท ดังนั้นผู้ถือหุ้นคนนั้นต้องชำระให้ครบ 50 บาท ตามที่บริษัทเรียก ถึงจะมีสิทธิออกเสียงลงคะแนนในที่ประชุมใหญ่ได้ ถ้าชำระไม่ครบ 50 บาท จ่ายมาเพียง 20 บาท อย่างนี้ไม่มีสิทธิออกเสียงได้เลย

3. ตามมาตรา 1185 บัญญัติว่า “ต้องไม่มีส่วนได้เสียเป็นพิเศษในข้อซึ่งที่ประชุมจะลงมติ”

คำว่า ส่วนได้เสียเป็นพิเศษในที่นี้ หมายความว่า เป็นส่วนได้เสียเฉพาะตัวของผู้ถือหุ้นคนนั้น เช่น ผู้ถือหุ้นเสนอในที่ประชุมให้ประมูลสร้างโรงงานเพื่อขยายกิจการของบริษัท และพร้อมกันนั้นก็ได้ออชื่อบริษัทก่อสร้างเข้าไปด้วย ซึ่งปรากฏว่าผู้ถือหุ้นคนนั้นเป็นเจ้าของบริษัทก่อสร้างที่เสนอนั้น อย่างนี้จะออกเสียงลงคะแนนไม่ได้ เพราะมีส่วนได้เสียเฉพาะตัว

4. ตามมาตรา 1186 บัญญัติว่า “ต้องเป็นผู้ถือหุ้นระบุชื่อ หรือถ้าเป็นหุ้นผู้ถือก็ต้องนำใบหุ้นมาให้บริษัทดู แต่ต้องก่อนเวลาประชุม”

การที่กำหนดเช่นนี้ก็เพื่อให้แอบมาออกเสียงลงคะแนนในนามของคนอื่นได้ ฉะนั้นผู้ถือหุ้นชนิดระบุชื่อผู้ถือหุ้นเวลาจะมาประชุม และออกเสียงในที่ประชุมนั้น ไม่ต้องนำใบหุ้นมาด้วย เพราะบริษัทมีรายชื่อของบรรดาผู้ถือหุ้นพวกนี้อยู่แล้ว แต่ผู้ถือหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้อื่น บริษัทไม่ทราบได้ว่าใครเป็นเจ้าของที่แท้จริง ฉะนั้นเพื่อป้องกันการทุจริตจึงได้กำหนดว่า เวลา

ประชุมจะต้องนำไปห้มาให้บริษัทเป็นหลักฐานด้วยว่า ตนเอง เป็นเจ้าของหุ้นนั้น ๆ แล้วถึงจะให้ออกเสียงได้ต่อไป แต่ต้องมา ให้อีกก่อนเวลาประชุมด้วยถึงจะมีสิทธิ

การมอบฉันทะให้คนอื่นมาออกเสียงในที่ประชุมใหญ่

มาตรา 1187 บัญญัติว่า “ผู้ถือหุ้นทุกคนจะมอบฉันทะ ให้ผู้อื่นออกเสียงแทนตนก็ได้ แต่การมอบฉันทะเช่นนี้ต้องทำ เป็นหนังสือ”

การออกเสียงในที่ประชุมใหญ่แต่ละครั้งเป็นเรื่องสำคัญ เสียงเพียงเสียงเดียวอาจจะทำให้แพ้ชนะกันได้ ฉะนั้นถ้าผู้ถือหุ้น ไม่สามารถจะมาประชุมใหญ่ได้ด้วยตนเอง ก็มีสิทธิที่จะแต่งตั้งผู้ แทนมาเข้าประชุม และออกเสียงแทนตนเองได้โดยวิธีการทำ เป็นหนังสือมอบฉันทะมาให้ถูกต้อง ทางบริษัทก็ยินดีที่จะให้ผู้ แทนคนนั้นเข้าประชุมและออกเสียงได้ต่อไป

การทำหนังสือมอบฉันทะนั้น กฎหมายมาตรา 1188 ได้กำหนดว่าให้มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. หนังสือมอบฉันทะ ต้องลงวันที่ เดือน ปี และลงลาย มือชื่อของผู้ถือหุ้น
2. บอกจำนวนหุ้นว่ามีกี่หุ้นด้วย
3. บอกชื่อผู้รับมอบฉันทะ
4. ต้องกำหนดเวลาไว้ด้วยว่า ผู้รับมอบฉันทะนี้จะเป็นผู้ แทนนานเท่าใดก็ครั้ง หรือเฉพาะประชุมคราวใด ๆ

และมาตรา 1189 ได้บัญญัติไว้ว่า เมื่อผู้รับมอบฉันทะ นำไปมอบฉันทะมาให้แก่บริษัทก็เข้าประชุมได้ แต่ถ้าประสงค์ จะขอออกเสียงในที่ประชุมด้วยจะต้องนำหนังสือมอบฉันทะนี้ ไปมอบให้แก่ประธานของที่ประชุมก่อน หรือเมื่อเริ่มประชุม นั้น ถึงจะมีสิทธิออกเสียงได้ ถ้าฝ่าฝืนข้อบัญญัตินี้ก็ไม่มีความ สิทธิออกเสียง

วิธีการลงมติ

การออกเสียงลงมติ หมายความว่า การลงความเห็นให้ แพ้ชนะกันในเรื่องของการวาระนั้น ๆ

กฎหมายได้บัญญัติไว้ในมาตรา 1190 ว่า “ในการประชุมใหญ่ใด ๆ ข้อมติอันเสนอให้ลงคะแนน ท่านให้ตัดสินด้วยวิธีชুমือ เว้นแต่เมื่อก่อนหรือในเวลาซึ่งแสดงผลแห่งการชুমือนั้น จะได้มีผู้ถือหุ้นสองคนเป็นอย่างน้อยติดใจร้องขอให้ลงคะแนนจับ”

มาตรานี้หมายความว่า ปกติในการลงมติให้แพ้นะในเรื่องใด ๆ นั้น เขาใช้วิธีการยกมือ หรือชুমือขึ้น มือหนึ่งก็หมายถึง 1 คะแนนเสียง แต่บางทีการชুমือกันนั้นก็อาจจะทำให้ฝ่ายที่ไม่ได้รับการตอบสนองด้วยหมั้นไส้ขึ้นมา อาจจะมาแอบเล่นงานกันภายหลังได้ ดังนั้นกฎหมายจึงหาทางออกให้มีวิธีการลงคะแนนลับ แต่การจะขอให้มีการลงคะแนนลับ จะต้องให้ผู้ถือหุ้นอย่างน้อย 2 คน เป็นคนขอให้ที่ประชุมใช้มติลงคะแนนลับแทนการชুমือ และการร้องขอให้ลงคะแนนลับนี้ต้องร้องขอเสียก่อนที่จะมีการลงคะแนนด้วยการยกมือ และเมื่อร้องขอโดยถูกต้องแล้วที่ประชุมแห่งนั้นต้องใช้มติลงคะแนนลับทันทีที่จะใช้วิธีอื่นไม่ได้

มาตรา 1191 ได้บัญญัติว่า “ในการประชุมใหญ่ใด ๆ เมื่อผู้เป็นประธานแสดงว่ามติอันใดนับคะแนนชুমือเป็นอันว่าได้หรือตกก็ดี และได้จดลงไว้ในสมุดรายงานการประชุมของบริษัทตั้งนั้นแล้ว ท่านให้ถือเป็นหลักฐานเพียงพอที่จะฟังได้ตามนั้น

ถ้ามีผู้ติดใจร้องขอให้ลงคะแนนลับไซ้ท่านให้ถือว่าผลแห่งคะแนนลับนั้นเป็นมติของที่ประชุม”

มาตรานี้หมายความว่า ถ้าที่ประชุมตัดสินให้ลงมติโดยการชুমือแล้ว ผลแพ้นะของมตินี้จะถือว่าถูกต้องตามกฎหมายก็ต่อเมื่อได้จดลงไว้ในรายงานการประชุมของบริษัทแล้ว ถ้ายังไม่ได้จดก็ไม่มีผลทางกฎหมายในเรื่องที่ลงมตินั้นแต่อย่างใด

ส่วนการลงมติโดยใช้การลงคะแนนลับนั้น เมื่อเปิดเผยผลออกมาอย่างไร กฎหมายบอกว่านั้นละคือผลของมติของที่ประชุมใหญ่แล้ว ไม่ต้องไปรอให้จดลงรายงานการประชุมของบริษัทแต่อย่างใดใช้ได้เลย

มาตรา 1192 บัญญัติว่า “ถ้ามีผู้ติดใจร้องขอโดยชอบ